

**מלחמת
דה מרקר
גלובס**

**לאן גולש
"מעריב"**

**חפת הבעלויות
בתקשורת**

**מלחמה
בלי לקחים**

**סיקור
ההטרדות:
המיניות:**

בלי מורא עם משוא פנים

רפי מן
על אנה
פוליטקובסקיה

אילנה דיין
על
רגעי האמת

כרמית גיא
על
הפרגון לרמון

חנוך מרמרי
על
בני ציפר

נחום ברנע
על חגיגת
החקירות

הכה את המתחרה בכיסו

היחסים המחריפים בין כלי התקשורת המרכזיים בארץ, שקטע מהם מתואר בגיליון זה, מזכירים יותר מדי את הוראתו של הגנרל הבריטי האנטישמי, אוולין יו בארקר, לפיקודיו בארץ ישראל המנדטורית – להכות את היהודים בכיסיהם. התחרות בעיתונות שוב אינה מתנהלת במתחם ההישגים המקצועיים אלא היא מכוונת יותר ויותר באופן ישיר אל כיסיהם של המו"לים.

התחרות היא נשמתו של העיסוק העיתונאי; עיתונאות היא מקצוע חשוף יותר מכל מקצוע אחר: הצלחותיו וכשלונותיו של העיתונאי נמדדים כל יום (לא פעם כל שעה) מול ביצועיהם של מתחריו. הדלק המניע את העיתונאי בעבודתו הוא השאיפה להצטיין, להשיג את מתחריו, להקדים אותם בידיעה, להכות אותם בפרשנות מחכימה, להביא לצרכן מידע ותובנות שלא ימצא בכלי תקשורת אחרים. המו"לים רותמים את האנרגיה והשאפתנות העיתונאית למישור העסקי. הם מתחרים זה בזה על לבותיהם של הלקוחות, כשמעייניהם נתונים בדרך-כלל (יש כמה מו"לים יוצאי דופן) לשורה התחתונה של המאזן הכספי. התהליך הזה לגיטימי ומקובל: המו"ל משקיע את כספו בכלי התקשורת כדי להפיק ממנו רווח; אמצעי הייצור שלו הוא זיעת העיתונאים.

על רקע המשבר העובר על עולם התקשורת בשנים האחרונות, הסלימה מאוד התחרות בתוכו. התהליך הוא כללי-עולמי ואינו פוסח על ישראל. במסגרת מאמציהם לשרוד, נוטשים כלי התקשורת את כללי המשחק הקודמים. אחת התוצאות המובהקות והמטרידות היא השתלטות מואצת של שיקולים עסקיים על התכנים העיתונאיים. התופעה ניכרת באופיין של התוכניות המוצעות ברדיו ובטלוויזיה, באופן שבו מתמודדים כלי התקשורת הוותיקים עם החלופה האינטרנטית, ובתכנים שמציעה העיתונות הכתובה לקוראים. המגמה השלטת היא לרצות בכל מחיר את הצרכן, לזהות את טעמו ולהיענות לציפיותיו. ציבור הלקוחות מפולח לפי אבחונייהם של סוקרים ומומחים למנהל עסקים, ומהם נגזרים התכנים המוצעים והאריזה שבה הם נעטפים. הרחף העיתונאי הבסיסי – להצטיין, להשיג את המתחרה בניה המקצועית העניינית – מומר למלחמה עסקית כוחנית המנוהלת על-ידי אנשי השיווק. באופן זה הולכת העיתונות ומאבדת את שליחותה החברתית, שהוא טעם קיומה המקורי, והופכת יותר ויותר לשדה מערכה שהמרד הקובע בו הם הנתונים המופיעים בקופות המו"לים.

היכולת לשרוד כלכלית קבעה לכאורה את זכות קיומם של כלי התקשורת מאז ומתמיד, אלא שעד לאחרונה היא הושפעה בעיקר מטיבם, איפיונם וניהולם. עתה נחצים הגבולות ומו"לים משתמשים בארגוני התקשורת שבבעלותם כדי לפגוע באופן ישיר בכיסי יריביהם העסקיים. ידיעות ומאמרים שחזותם עיתונאית אינם אלא חלק ממסעי שיווק תוקפניים שנועדו לפגוע בעיתון המתחרה. התוצאה היא שהקורא אינו יודע להבחין מתי טקסט שהוא קורא בעיתון הוא חומר מערכתי ומתי הוא מוצר שיווקי הנועד לשרת את עסקיו של בעל העיתון. זו דינמיקה של אובדן בלמים, שקורבנותיה המיידיים הם העיתונאים: הם נדרשים להשחית את צלמם המקצועי.

עוזי בנימין

טורים

- 4 נחום ברנע: צהוב זה טוב
- 16 כרמית גיא: הטודה בלתי סבירה בעליל
- 22 חנוך מרמרי: נויז ג'וז

כתבות

פרשיות קצב ורמון:

- 6 רמון – אין, קצב – אאוט | תומר גנון
- 10 כך נהוג בעולם | לימור שמואלי פרידמן
- 13 סיקור תחום המשפט | ירון פרוסט
- 18 מלחמת החורמה שבין "דה מרקר" ל"גלובס" | רן בנימיני
- 24 חזק מחפש זהות | גילי דרוב'היישטיין
- 30 מפת הבעלויות בתקשורת | שוקי טאוסיג
- 38 לקחי המלחמה בלבנון | תמר גוטמן
- 44 "ידיעות אחרונות" מאמץ גרסה | לימור טבת

מאמרים

40 אילנה דיין: האני מאמין המקצועי שלי

מדורים

- 28 קוראת לילד בשמו | שהם סמיט
- 32 השורה התחתונה | סיפורים, תגובות, אירועים
- 48 עין בינלאומית | רפי מן
- 50 מסיבת עיתונאים

אנו משתתפים באבלה הכבד של מיכל רוזנטל
על מותו ללא עת של בן-זוגה, גיורא
מי ייתן ולא תדעי עוד צער
המכון הישראלי לדמוקרטיה ומערכת "העין השביעית"

המכון הישראלי לדמוקרטיה
THE ISRAEL DEMOCRACY INSTITUTE

העין השביעית

עורך: עוזי בנימין
מערכת: נחום ברנע, כרמית גיא, רפי מן
ייעוץ: פרופ' ירון אזרחי
פרופ' מרדכי קרמיצר
פרופ' אבי בן-בסט
עריכה לשונית: מיכל רוזנטל
רכז המערכת: שוקי טאוסיג
עריכה גרפית: טטריון זה
איור השער: מירה פרידמן

ת"ד 4702 ירושלים 91046
טלפון: מערכת 02-5392890
פקס: 03-5488633
מנויים ומנהלה: 02-5392888, 02-202222-1-800
כתובתנו באינטרנט: www.idi.org.il
דואר אלקטרוני: shukit@idi.org.il
דפוס: אחוה בע"מ

ISSN 0793-5781

לכל אוהבי רחש הנייר

המכון הישראלי לדמוקרטיה
מציע את הספרים ואת מחקרי המדיניות הכרוכים
במחירים מעוררי מחשבה.

כל הספרים: 20 ₪

כל מחקרי המדיניות: 10 ₪

המכון הישראלי לדמוקרטיה

להזמנות:

www.idi.org.il

orders@idi.org.il

טל': 1-800-20-2222

המבצע עד גמר המלאי
ואינו כולל פרסומים שראו אור
כשיתוף עם הוצאה אחרת

נחום ברנע

צהוב זה טוב

חקירות בפרשיותיהם של נשיא המדינה, שר המשפטים וראש הממשלה זימנו לתקשורת חגיגה אמיתית. בכתאחת חזרנו אל הימים הטובים שבהם היו מוכרי העיתונים צועקים את הכותרת הראשית בכל קרן רחוב, וכל שעה הניבה כותרת חדשה, מרעישת יותר מקודמתה.

החגיגה גדולה, גדולה כמעט כמו ההנגאובר שיבוא בעקבותיה. את הסיבות לחגיגה קל להבין: מדובר באנשים מפורסמים, רבי עוצמה, שהמעירות שמיוחסות להם הן בגובה העיניים. כל אחד יודע איך נראה סקס במקום העבודה; כל אחד יודע איך קונים ומוכרים דירה. כל אחד נהנה לחטט בתחנותיהם ובארנקיהם של מורמים מעם. אלה החומרים שמזינים שיחות סלון, שיחות מטבח, שיחות מיטה. תאווה, למין או לרכוש, עושה רייטינג. תמיד עשתה. עוד בזמן התנ"ך.

בקיצור: צהוב זה טוב. כליכך טוב, שנרמה שהתקשורת הישראלית עברה בחודשים האחרונים משלב הצריכה המבוקרת לשלב ההתמכרות. יושב מוישה נוסבאום, האיש והגבות, באולפן ערוץ 2, ומפרט באוזני המגיש התורן את כל העבירות שהחוקרים מייחסים לנשיא המדינה. הרשימה מרתקת: אינוסים ומעשים מגונים בכוח, האזנות סתר וחשיפת תיקי חנינות, שלוש מתלוננות, שבע מתלוננות, עשר מתלוננות. עיני המגיש נפערות בתדהמה: איי איי איי, מי היה מאמין. נשיא המדינה! נוסבאום מסיים את הקפת הניצחון שלו, ומוסיף, כבדרך־אגב, הערה קטנה, הערה לסדר: אלה חשדות. גם אם יש להם בסיס, לא בטוח שיימצאו להם ראיות, ושהראיות יהיו חזקות דיין להיכלל בכתב־האישום.

נוסבאום הוא רק משל: כל מי שמסקר את הפרשיות האלה, כתבי משטרה, כתבי פרקליטות, כתבים חוקרים, פרשנים, כולם נוסבאומים. ואין עורך שקם ואומר את מה שאמר הילד בכגרי המלך החדשים, אם אין ראיות, אם אין לנו כרגע יותר מהשערות שמופרחות לאוויר עליידי גורם אינטרסנטי, אולי אין לנו כאן ידיעה.

■ ■ ■

החוקרים – תמיד אנונימים, תמיד מוגנים עליידי חסיון מקורות, תמיד מוצגים כאילו היו ישות אחת, כלייכולה, כלי־חכמה – אינם הספקים הבלעדיים של שמועות חקירה. עורכי־הדין מספקים חומרים לא פחות עסיסיים. בניגוד לחוקרים, עורכי־הדין לא מתכסים באנונימיות. להפך: שמותיהם ותמונותיהם מתפרסמים בגדול. כתבתי כאן פעם שכאשר אני רואה תצלום של עורך־דין בעיתון אני יודע שעוד פרקליט אחד בגד בלקוחו. עורכי־הדין יכולים להתענג על פרסומם העצמי משום שבניגוד לחוקרים, איש לא יבוא אליהם בטענות אם וכאשר יתברר שהחומרים שמסרו לכתבים נולדו במוחם הקודח. להם מותר לשקר.

למשחק הזה יש כמה נוקי לוואי. האחד, סיקור החקירות חייב לצאת מתוך הנחה, שכל מי שנחקר אשם. לא רק חזקת החפות מתה, אלא גם עצם זכותו של נחקר לחקירה הוגנת, נטולת משוא פנים, לדיסקרטיות, לפרטיות. כל מה שהוא אומר לחוקרים פתוח לפרסום, לעתים קרובות תוך עיוות עדותו. ברמיסת הזכויות אין אפליה: באותה התלהבות שבה רומסים את זכויותיו של מי שנחשד בעבירה רומסים גם את זכויותיו של הקורבן, של המתלונן או המתלוננת.

הנוק השני הוא חיסול המונופול של בית־המשפט על עשיית הצדק. המאבק מועתק אל בית־דין שדה של כותרות וכותרות־שכנגד. פרשת הנשיקה של חיים רמון סיפקה דוגמה מוחשית לתהליך הלא בריא הזה.

לרמון נמאס לבלוע את ההרלפות נגדו מתוך (או תחת מטריית) החקירה. הוא יצא במקבץ הרלפות משלו, שנועד לגחך את ההאשמות. היועץ המשפטי לממשלה מני מזוז לא השכיל להתאפק. הוא לקח את תיק החקירה, עקף את בית־המשפט והלך עם נאום התביעה שלו אל בית־המשפט של לונדון וקירשנבאום.

הנוק השלישי הוא מיסוד מערכת של עסקאות חשאיות, לא לגמרי איתות, בין עיתונאים למקורותיהם. הכתבים לא בודקים את אמיתות המידע שמושתל אצלם. גם אילו רצו לכרוך, ספק אם יכלו. כמו ג'אנקים, הם קונים כל חומר. בתמורה הם מקדמים את מקורותיהם (או מענישים אותם, אם הרליפו חומרים למתחרים).

הנוק הרביעי נעשה לחקירה עצמה. החקירה חרלה להיות אמצעי לביורר העובדות, והפכה לאמצעי ענישה. ההנחה הסמויה היא שבית־המשפט חס על אישי ציבור. גם אם היועץ המשפטי מחליט להעמיד אותם לדין, גם אם הם מורשעים בערכאה ראשונה או שנייה, הם נחלצים בעליון. לא נותר אלא להרשיע אותם בחקירה.

הנוק החמישי הוא הוזלת המאבק נגד השחיתות הציבורית. קמפיינים כוללניים בנוסח "מושחתים נמאסתם" היו מאז ומתמיד לחם חוקה של העיתונות הצהובה. הקמפיינים האלה פונים אל המכנה המשותף הרחב ביותר: הם פופוליסטיים, דמגוגיים, צעקניים – כל מה שצריך.

עד שהגולם קם על יוצרו. מבקר המדינה הנוכחי, השופט מיכה לינדנשטראוס, פתח את כהונתו באימוץ גורף של חקירות תקשורתיות בנושאי שחיתות. ידע צדיק נפש בהמתו: עיתונאים יעמדו בגבורה מול אימים וידחו בבוז מעטפות מלאות כמוזמנים, אבל מול חנופה הם נמטים כחמאה בשמש. המבקר היה ליקיר התקשורת.

אלא שהמבקר היה ספציפי מדי. כשהפך את דירתו של ראש הממשלה לספינת הרגל במאבק לטוהר המידות התפלג ציבור הלוחמים בשחיתות לשניים: אלה שהמשיכו להילחם את מלחמתו של המבקר, ואלה שזנכרו פתאום שהאיש מכור לפרסומת. אם המבקר מכור, התקשורת היתה הפושר. שלא תתחפש פתאום למכון גמילה.

מעשה בעורך בכיר באחד מאמצעי התקשורת, שנוהג להעביר מסרים לאישי ציבור מותקפים: הידיעה נגדך פורסמה בלי ידיעת. אני לא אחראי. זאת הדרך שלו ליישב את הסתירה בין ההאשמות הנוקבות, האישיות, הפליליות, שמטיח כלי התקשורת שלו באישי ציבור, לבין הערצה שלו להמשיך ולקיים איתם יחסי ידידות.

על כאלה כתב אוסקר ויילד לפני 115 שנה: "אשר לעיתונאים, הם תמיד מתנצלים באופן פרטי על מה שכתבו נגד אדם באופן פומבי".

■ ■ ■

כאשר רזי ברקאי שידר את הסיפור־שלא־היה על ההתייעצות של שגרירנו המיועד בווינגטון, סלי מרידור, עם המהירשי שלו, ידע כל מאזין מיומן בגלייזה"ל חסרים עורכים; כאשר צייטט "7 ימים", במסגרת ראיון עם בנימין נתניהו, דברים שאמר כביכול על החיילים הבריטים הענקיים שהיו מוצבים ליד ביתו, חיילים שלא היו יכולים להיות שם, משום שנתניהו נולד שנה וחצי לאחר

שאחרון החיילים הבריטים עזב את ארץ ישראל, ידע כל קורא מיומן: ב"ידיעות אחרונות" חסרים עורכים.

בשנים האחרונות הל פחות מדאיג במקצוע העריכה. אני לא מדבר על העורכים הראשיים, אלא על האנשים הצנועים, שיושבים מול מסך המחשב ומתמודדים עם מכול המלים שזורם אליהם, שמותיהם לא מופיעים בטורי העיתון, גם לא בטורי הרכילות, על האנשים שיושבים באולפן הרדיו ויוצקים תוכן לתוך ים הדברת מעבר לזכוכית, על האנשים בטלוויזיה שמזיעים על חיבור שאלות לראיון בזמן שהמראיין הנפוח־מעצמו יושב בחדר האיפור, ובודק את השתקפות כרסו במראה.

פעם, לפני עידן המחשב, ישב העורך־המשכתב מול מכוונת כתיבה מסוג "הרמס בייבי", סיגריה בפיו ושתיים מאצבעותיו מקישות במרץ על המכונה. בתוך רקות

הוא היה הופך את ערימת הרפים המקושקשים שעל שולחנו לסיפור אחד מהודק, קוהרנטי, ראוי לדפוס. לכל עיתונאי ותיק יש רשימת עורכים נבי חרת משלו. אני חושב על עורכים שהכרתי, על זאב גלילי, למשל, או חיים הנגבי, או ליליה פתור. בעיני הם היו תמיד אלכימאים: באצבעותיהם הפכו זבל לזהב.

מי שיושב מול המחשב היום הוא לעתים קרובות סטודנט או סטודנטית שיש לו הרבה חלומות בחיים אבל אף לא אחד מהם משיק לעיתונות, ששכרו עולה רק במעט על שכר המינימום, שהעברית שלו עילגת, שהעניין שלו בנושאי החדשות מוגבל, והעיקר: לבו גס בחומרים שהוא אמור לטפל בהם. העיתונות לא עושה לו את זה.

מכיוון שכסף אין בעריכה וגם תהילה אין בה, העורכים מתחלפים מהר יותר מהחיילים המשוחררים בתחנות הדלק. הם לא רואים בעריכה מקצוע. לכל היותר הם רואים בה תחנת מעבר.

הצרה היא שחלק גדול מהכתבים ממשיכים לשגר את החומר שלהם למערכת במצב גולמי:

לא בדוק, לא כתוב, לא ערוך. הכתבים פועלים כאילו מהצד השני של קו הארס"ל יושב עורך־קוסם שימציא את הידיעה שלהם מחדש. זה לא קורה. הידיעה שמתפרסמת באינטרנט או ברדיו או בטלוויזיה או בעיתון משובשת כמו הידיעה ששלחו, ולפעמים יותר.

עיתונאים, גם המכוברים שביניהם, זקוקים לעין וליד של עורך. בוב וודוורד, גדול העיתונאים החוקרים בארצות־הברית, האיש שחשף את פרשת ווטרגייט, את סודות בית־המשפט העליון ואת תכני ממשל בוש, מתקשה לכתוב סיפור עיתונאי מגובש. רביב דרוקר, הפרשן המדיני של ערוץ 10, שמתנסח היטב בטלוויזיה, פרסם ספר על ממשלת ברק שנוקק נואשות לעורך. דן מרגלית, שמחזיק על כתפיו כמה וכמה תוכניות טלוויזיה, כותב ב"מעריב" הגיגים כבדי לשון.

כתבים יהיו תמיד: אם לא בגלל הכסף, בגלל היצר. אבל בהעדר עורכים מיומנים, עורכים שאכפת להם, תרומתם להשכלת הציבור תהיה מזערית. אם יש בארץ אמצעי תקשורת שמכבד את עצמו הוא חייב להכריז על מדיניות חדשה כלפי מקצוע העריכה: להכשיר אותם; לשלם להם; לטפח אותם. מסעדה טובה נבחרת לא ביפי הרקורציה אלא בטיב האוכל, ואת האוכל מבשלים הטבחים. ■

שניהם לא מאותו הכפר

מה הסיבה ששום עיתונאי לא התייצב בפומבי לימינו של הנשיא בעוד ששר המשפטים זכה לגיבוי ניכר מצד התקשורת

תומר גנון

ב

היצגות האלה נראה שההתרחשויות מאחורי הקלעים לא פחות חשובות ומעניינות מהנעשה בקדמת הבמה. מידע סלקטיבי, הרלפות מגמתיות, תדרוכים ושיחות רקע אינסופיות הם רק חלק מהאמצעים שהופעלו ומופעלים על העיתונות הישראלית עליידי בעלי אינטרסים, במסגרת סיקור פרשות משה קצב וחיים רמון. קשה לקבוע חרימשמעית מה מכל זה משפיע על העיתונאים, אבל עם עובדה אחת קשה להתווכח: שום עיתונאי לא התייצב בפומבי לצדו של נשיא המדינה, במהלך החקירה על החשדות החמורים נגדו, בעוד שרמון נהנה מתמיכה לא מבוטלת של התקשורת לקראת תחילת משפטו. עיתונאים ופרשנים בכירים כמו בן-דרור ימיני ("רודפים אותו", "מעריב" 18.8.06), אמנון אברמוביץ ("מיתת נשיקה", "גלובס" 12.9.06) וסימה קרמון ("חיים

בידי הלשון", "ידיעות אחרונות" 15.9.06) טענו שלרמון נתפר תיק. אמנם יש הכדל תהומי בין כתבי-האישום נגד רמון לבין החשדות נגד קצב. במקרה הראשון מדובר בהט"רדה מינית, בעוד שבמקרה השני מדובר בחשדות לא-נס, הטרדות מיניות, חנינות תמורת תשלום והאזנות סתר. לשוני העצום בחומרת העבירות המיוחסות לשני האישים יש השפעה על הדרך שבה ניגשים העיתונאים לסקר את שתי הפרשיות, אך אי-אפשר להתעלם מכך שבבסיסם שני המקרים דומים: אישי ציבור רמי דרג חשודים בעבירות של הטרדה מינית – חומרים צהובים שהעיתונות ששה תמיד לטפל בהם. המכנה המשותף הזה מוביל לשאלה, מדוע שונה יחסה של התקשורת, לפחות בחלקה, לכל אחד משני האישים.

כל אנשי הנשיא

ידיית הפתיחה בפרשת קצב נורתה ב-8.7, כאשר אמנון אברמוביץ' חשף בערוץ 2 כי הנשיא טען בפני היועץ המשפטי לממשלה, מני מזוז, שאשה (א') מנסה

לסחוט אותו בטענה שהטריר אותה מינית וכיצע בה מעשים מגונים בכוח. זאת היתה החוליה הראשונה בשרשרת הפרסומים בפרשה הזאת (ראו מסגרת), שהלכה והסתעפה. "מעולם לא היתה פרשה שהתנהלה בתקשורת במקביל למתרחש בחדרי החקירות בהיקף שכזה", אומר הכתב המשפטי של "הארץ", יובל יועז. "התקשורת הפכה לזירת התגוששות ענקית בין הצדדים, שבה האינטרסים של המעורבים מסייעים להזנתה במידע". באופן די מפתיע, רק שלושה שבועות לאחר שהתפוצצה הפרשה גיבש קצב סכיבו קבוצת יועצים ומקורבים והפקיד אותה על המאבק שניהל בזירה התקשורתית. לצדו עמד כבר עו"ד ציון אמיר, שידוע ביכולתו לנהל מערכה תקשורתית לא פחות מאשר מערכה משפטית, ושר המשפטים לשעבר, עו"ד דוד ליכאי, שאף לו הגישה לתקשורת אינה זרה. דוברת בית הנשיא, חגית כהן, ויועצת התקשורת של הנשיא, ענת שור, נרתמו אף הן למשימה, אף על פי שמעורבותן מוגדרת עליידי עיתונאים רבים

איור: רות גילי

פרשיות קצב ורמון

חבט עולמי

איור: רות גויילי

קלינטון, בלייר, שיראק, קוהל

האופן שבו מסקרים כלי התקשורת במדינות שונות פרשיות שחיתות ועבירות פליליות המיוחסות לחנהיגיהן, נגזר לא רק מהמזג הלאומי אלא גם מההבחנה בין עיתונות צהובה לעיתונות רצינית

לימור שמואל פרידמן

ארצות הברית

כולם מפרסמים הכול

לאחרונה, רגע לפני הבחירות לקונגרס בארצות הברית, פרסמה רשת הטלוויזיה ABC תמליל שיחה באינטרנט, בין חבר הקונגרס מארק פולי (רפובליקני) לבין אחד הנערים שהתנדבו לעבוד בבית הנבחרים בתפקידי שליחויות למיניהם. לפי התחקיר, פולי, שקידם חוקים להגנה על ילדים, שלח לנערים מסרי זימה. החומר יותר – חברי קונגרס אחרים, ובראשם יו"ר בית הנבחרים, דניס האסטארט, ידעו במשך שלוש שנים ושתקו. הכוללת הפדרלית פתחה בחקירה. הסחרחת החלה: עיתונאים לא התביישו להודות "סוף סוף פרשה פשוטה להבנה עם סקס, שקרים ואינטרנט. משהו להרטיב את מערכת הבחירות", נכתב באחד העיתונים. "שערויית מארק פולי לרפובליקנים, היא כמוניקה לוינסקי לקלינטון", כתב דיק מוריס בעיתון "The Hill", חדשות מגבעת הקפיטול – ומי כמוהו יודע, שכן היה יועצו של הנשיא ביל קלינטון בעת שהתפוצצה פרשת לוינסקי. מאו פולי התפטר ונעלם. פרקליטו טען שהוא אשפו את עצמו במוסד לגמילה מאלכוהול וכי את השיחות בצ'ט ניהל בגילופין. לא ברור אם נעשו מעשים והחקירה רק החלה, אבל היסול תקשורת ופוליטי כבר יש. "זה המסמר האחרון בארון הקבורה של הרפובליקנים", כתבו העיתונים. כולם עמדו על כרי הדשא בושינגטון ופתחו מיקרופונים, והפוליטיקאים קפצו על ההזדמנות. כשהעיתונות עושה זאת, בלי מסננים, מדוע לוותר על זמן אוויר חודש לפני הבחירות?

בארצות הברית כולם מפרסמים הכול. העיתונות הצהובה והגרצינית. בטוק שואוז ברשתות הטלוויזיה מתראיינים חשודים כידוענים לכל דבר. בעלי טורים מותחים ביקורת גלויה וחורצים גורלות עוד לפני שהתבררו העובדות. "לפני כל מינוי פוליטי נערכות חקירות בוועדות שני בתי המחוקקים והן גלויות ופתוחות לסיקור, כך שתרבות החקירות היא חלק מהתרבות הפוליטית האמריקנית", מסביר יעקב אחימאיר, עורך ומגיש התכנית "רואים עולם" ומי שהיה כתבת רשת השידור בושינגטון בשנות השבעים. היום כל עיתונאי אמריקני מייחל ל"וטר גייט" משלו. לפרשיות גדולות מוצמדת לעתים הסיימת "גייט", כדי להעצים אותן. והפוליטיקאים מספקים בכל פעם מחדש אתגרים הבוחנים את גבולות הסיקור העיתונאי. בפרשת מוניקה לוינסקי וביל קלינטון, הנשיא הורשע בבית הנבחרים במתן עדות שקר, אבל הפרשה לא הסתיימה ב"גייט", וקלינטון שכנע את חברי הבית שלא להדיח אותו. השאלה האם נשיא משקר או לא היא כה מהותית עד שסוגיות שהיו שמורות רק לעיתונות הצהובה פרצו גבולות והתפשטו לעיתונים המכובדים: האם מין אוראלי נכלל בגדר יחסי מין? קלינטון טען שלא ולכן לשיטתו לא שיקר. כדי למשוך את הקוראים ולשמור את הסיפור בכותרות לא נרתעו העיתונים מלפרסם פרטים מביכים מהחרר הסגלגל, שם אירח קלינטון את לוינסקי. כל אחת מהנפשות הפועלות שהיו מעורבות בפרשה ניסתה לקדם את ענייניה באמצעות העיתונות – וזו עזרה לכולן: פרקליטים, חברי קונגרס, לינדה טריפ – "חברתה"

של לוינסקי שהקליטה בחשאי שיחות טלפון שבהן התוודתה הצעירה על יחסיה עם הנשיא. גם חוקר הפרשה המפורסם, קנת סטאר, לא נשאר מאחור. תכנית התחקירים המכובדת "60 דקות" של CBS, ערכה כתבה על כל שיטות החקירה של קנת סטאר – המקובלות והלא מקובלות. סטאר עצמו התראיין לכתבה בשעה שבית המשפט העליון התחבט אם להרחיב את החקירה אל תוככי הבית הלבן. הדלפות מהמשטרה הן עניין מקובל. אחת התעלומות הגדולות שניונה מהדלפות בזמן חקירה היא פרשת צ'נדרה לוי, מתמחה בבית הלבן בת 24, שנעלמה בחודש מאי 2001 והוכרזה נעדרת. בתחילה, היעלמה לא זכה לכותרות גדולות בעמודי החדשות, עד שרלף המידע לפיו לוי ניהלה רומן עם גארי קונריט, חבר קונגרס נשוי. העיתונות פתחה במצור אחר הסיפור. ההורים, החברים של לוי – כולם חשפו את הרמזים העבים לרומן עם חבר הקונגרס. קונריט עצמו הכחיש: "קשרי ידידות בלבד", הגדיר את יחסיו עם הנעדרת, אבל הוא הציע פרס למי שימצא אותה. העיתונות לא הרפתה:

עיתון אחד דיווח שלוי בילתה לילה בביתו של חבר הקונגרס, כותרת אחרת בשרה שהמשטרה מעריכה שהצעירה התאבדה, ובעיתון שלישי הודו החוקרים ש"אין קצה חוט". פרשת צ'נדרה לוי לא באה על פתרונה עד היום.

בריטניה

הקריטריונים לחשיפה: כסף וסקס

העיתונות הבריטית נמצאת באמצע בין העיתונות האמריקאית, המפרסמת הכול בכל מקום, לבין העיתונות האירופאית השמרנית. מן המפורסמות שבבריטניה, העיתונות הצהובה מפרסמת עד כדי להביך, אבל גם העיתונות הרצינית לא נמנעת מלפרסם פרטים מביכים, אלא שהיא מדגישה את "הצידוק הציבורי" לדיווחיה אלה. פרשיות "סליוו", (מלוכלכות) שוטפות את עמודי העיתונים בעיקר לפני בחירות. "הקריטריונים" הם כסף וסקס. כך

קרה למפלגת הלייבור לפני כחצי שנה, זמן קצר לפני הבחירות לרשויות המקומיות. שתיים מהפרשיות הבולטות שהתגלגלו בתקשורת קשורות בשר הפנים, צ'ארלס קלארק ובסגן ראש הממשלה, ג'ון פרסקוט. פרסקוט נתפס מנהל רומן עם מזכירתו, טרייסי טמפל. לכאורה, סיפור רכילותי חסר משמעות. ה"סאן" הסתפק בעדותה של המזכירה והעמיק בפרטים האינטימיים: איפה, מתי ואיך. צלמים נשלחו לצוד את הנאהבים. העיתונים הרציניים יותר פרסמו כמעט את אותם הפרטים, אבל הרגישו את העילה הציבורית לסיקור העסיסי, היינו, שהמפגשים האינטימיים בין השניים התנהלו במשרדו של השר בשעות העבודה, בעוד שמעבר לדלת עמלים העובדים. טמפל התראינה וסיפרה שפגישה אחת התרחשה אפילו בדאונינג 10, מעונו הרשמי של ראש הממשלה. בהודמנות אחרת, סיפרה, המפגש נערך זמן קצר לאחר שפרסקוט חזר מטקס ויכרון לחללי מלחמת עיראק. הטיימס הגדיל לעשות וערך סקר. 60% מהנשאלים, סברו שרצוי שפרסקוט יפרוש. זה

▶ לא קרה וגם ראש הממשלה, טוני בלייר, סבר שאין הצדקה לפטר את סגנו; בסך הכול מדובר בפרשייה שהתפרסמה כדי לפגוע בלייבור לפני הבחירות המוניציפאליות. בלייר ידע שהעיתונות הבריטית מחפשת את הכותרת של הרגע ופחות מתמודדת עם התוכן. לשכתו נחשבת לאחד הצירים המרכזיים והמשומנים במכונת ההדלפות הפוליטיות. במקרה הנדון השיטה פעלה נגדו. פרסקוט אולץ לפרוש. קדם לו השר דיוויד בלאנקט שאולץ להתפטר לאחר שהתפוצצה פרשיית אהבים שלו עם מזכירה. היא אף הודיעה שהוא אבי התינוקת שלה, וגם בדיקת ד.נ.א. שהפריכה את הטענה לא הצילה אותו. כעבור תקופת צינן מסויימת חזר לכימה הפוליטית.

גרמניה

ללא הדלפות

בשנת אלפיים התפוצצה בגרמניה פרשיית שחיתות מסעירה. הנשיא דאו, יוהנס דאו, שכיהן ביו השנים 1999 ל־2004, נחקר כחשד שנהנה מטיסות חינם, שמומנו על ידי אחד הבנקים במדינה בזמן שהיה ראש מדינת מחוז. העיתונות הגרמנית נוהגת בזהירות בדיווחיה על פרשיות שחיתות של מנהיגיה. וודאי שלא נשמעות דעות נחרצות של עיתונאים או ביטויים הקוראים להשעיית המנהיג. כמעט ואין הדלפות מתוך חקירות והעיתונות אינה נוהגת לסקר בשידור חי מסיבות עיתונאים שעורכים נציגי משטרה, או המנהיגים. לכל היותר, האירוע יסקר ותמציתו תובא בכתבה במהדורת החדשות.

בגרמניה יש חלוקה ברורה, דיכוטומית, בין העיתוננים: העיתונות הרצינית עוסקת אך ורק בעובדות; הצהובונים, ובראשם "הבילד", עוסקים בחייהם הפרטיים של ידוענים, פוליטיקאים, ספורטאים, אך גם הסיקור הזה נעשה עם הגבלות. כאשר "הסאן" הלונדוני חשף תמונה של קנצלרית גרמניה, אנגלה מרקל, מחליפה בגד ים וישבנה חשוף, העיתונות בגרמניה נזעקה לגנות אותו. "הבילד" פרסם את התמונות בכיסוי האזור החשוף.

אירוע מכוונן אחד, בשנות הששים, הוא שגרם לעיתונות לרסן את עצמה: העיתון "דר שפיגל" חשף מסמכים סודיים של נאט"ו. לפיהם, גרמניה קיבלה את הציון הנמוך ביותר למוכנות צבאית (מבין כל המדינות החברות בארגון). העיתון הטיל את האשם ישירות על שר ההגנה של גרמניה, פרנץ יוזף שטראוס. הפרסום הוביל למעצר עורכים ב"דר שפיגל", בהם העורך הראשי, רודולף האוגשטיין. המשטרה סגרה את משרדי העיתון למשך שבועות, תפסה מסמכים וערכה חיפוש פולשני גם בבתי כתבים ועורכים. שר ההגנה הוועם, אף הפעיל קשריו וגרם למעצרו של אחד הכתבים בחו"ל. אולם, בית המשפט סירב לשפוט את העיתונאים בנימוק שבמעצרים נשלל "חופש הפרט". בית המשפט נמנע מלתת גיבוי ל"חופש הביטוי". למרות הויכוי המוחלט, העיתונות

בגרמניה אינה רושמת לזכותה "חיסולים פוליטיים": העיתונאים יצאו לחופשי, אבל העיתונות נרתעת מאז לפרסם תחקירי ענק. "העיתוננים בגרמניה נוהרים מאוד בסקופים", אומר דוד ויצטום עורך ומגיש בערוץ הראשון שהיה כתב הערוץ בגרמניה בשנות השמונים. "מאז ועד היום, אני לא זוכר סקופים גדולים שנחשפו בעיתונות". לדבריו, אם נחשפות פרשיות הן מובאות בשם אומרים. העיתונות מצוטטת מפיהם של פוליטיקאים. אבל עיתונאים לא מחווים דעתם האישית על פרשייה. לכל היותר, מובא במהדורות החדשות בטלוויזיה מאמר אישי אורח של פרשן עיתונאי מן העיתונות הכתובה, המציג את עמדתו.

כך היה בפרשיית השחיתות שגרמה לקנצלר לשעבר הלמוט קוהל להעלים מהמפה הפוליטית

בשנות ה־90. קוהל נחשד בפרשיית תרומות בלתי חוקיות למפלגה הנוצרית דמוקרטית שבראשה עמד. הפרשייה פורסמה לפני הבחירות לבונדסטאג בשנת 98'. בניגוד לתקנון המפלגה, קוהל סירב לפרסם את שמות התורמים. התקשורת סיקרה את האירועים והביאה את דעות הפוליטיקאים, המתנגדים והביקורת הציבורית שנשמעה נגדו עד שהקנצלרית הנוכחית ובת הסותו, אנגלה מרקל, מצאה לנכון להצניע את קשריה אתו. קוהל נאלץ להיעדר מפעילות ציבורית למשך כמה שנים ונחשב מוקצה. את הבחירות הבאות ניצח יריבו, הקנצלר לשעבר גרהרד שרדר, מהמפלגה הסוציאל דמוקרטית. התקשורת הגרמנית לא מצאה עד היום את התורמים שקוהל התאמץ להסתיר.

צרפת

המידע נכתב בספרים

לצרפתים אין מגבלות כאלה. לאחרונה יצא לאור בצרפת ספר המתאר את כל פרשיות האהבים במסדרונות ארמון האליזה. נאפוניהם של פוליטיקאים בדימוס ושל אלה שעדיין מכהנים.

הספר מכה גלים לא בגלל הבגידות, שהיו ידועות, אלא בגלל הפרסום. "בגידות הן מצב נורמאלי ברפובליקה. מנהיגים ניהלו רומנים עם עיתונאיות שסיקרו את מערכת הבחירות שלהם. הנשיא וראש האופוזיציה חלקו את אותה מאהבת (הנשיא לשעבר מיטראן וראש האופוזיציה, שיראק. ל.ש.פ.) וזה לגיטימי", אומר אורן נהרי, ראש דסק החוץ בערוץ הראשון.

כלי תקשורת מכל הקשת הפוליטית, מה"לה מונד" ועד אחרון המקומונים, נהנים ממימון ממשלתי במטרה לשמור על עיתונות חופשית ועצמאית. התקציב שמקצה הממשלה לתמיכה בעיתונות לשנת 2007 עומד על 278 מיליון יורו – כפרומיל מתקציב המדינה.

עם או בלי קשר לעובדה הזו, השתרש הנוהג שהעיתונות הצרפתית לא מדווחת על חייהם הפרטיים של מנהיגיה. לאחרונה פרסם שבועון רכילות תמונה של המועמדת לנשיאות צרפת, סגולן רואיאל, כשהיא על שפת הבריכה בביקיני. הפרסום גרם למהומה בנימוק של חציית גבול הטעם הטוב. אבל כיצד נוהגת העיתונות הצרפתית באישי ציבור החשודים בשחיתות? על פי החוק הצרפתי, אסור לפרסם פרטים מתוך חקירות, אולם לחלל שבו חסרות העובדות נכנסות ההשערות והפרשנויות.

העיתונות השמאלנית, למשל, אינה מוותרת על ההודמנויות לנגח את הנשיא הנוכחי, ז'אק שיראק, בפרשיות שחיתות המיוחסות לו. אחת הגדולות שבהן היא מעורבותו בעסקת מקרקעין מפוקפקת שחשף ה"לה מונד" לפני חמש שנים. לפי הפרסום, שיראק היה עד לכך שחבר מפלגתו שילם שוחד של 5 מיליון פרנקים צרפתיים לאנשים במערכת הפוליטית כתגמול על עסקת מקרקעין שהשיגו בשבילו. העיתונות מפרסמת פרשיות שחיתות נוספות שבסופו של דבר מתפוגגות משום שהנשיא נהנה מחסינות מפני תביעות פליליות למשך כל תקופת כהונתו (אך לא מעבר לה), למעט מקרה של בגידה ברפובליקה. מתסכל, אולם הצרפתים מתנחמים בכך, שמה שנעדר מעמודי העיתונות יושלם ספרים. כך, לאחר מות הנשיא לשעבר פרנסואה מיטראן, פרסם רופאו האישי ספר שחשף את דבר מחלת הסרטן שלקה בה כבר בתחילת כהונתו. בית המשפט גנז את הספר לבקשת המשפחה שטענה שהפרסום הוא הפרה של צנעת הפרט. ההוצאה לאור לא ויתרה והעלתה את הספר לרשת האינטרנט. בספר אחר שפורסם על חייו הכפולים ועל הבת שנולדה לו מחוץ לנישואין, נאמר שמיטראן שלח יחידות מיוחדות במימון המדינה כדי להגן על פרטיותה של בתו.

הציבור הצרפתי מקבל בסופו של דבר את המידע המגיע לו, אם גם באיחור: בשנת 2001 יצא לאור ספרו של מי שהיה ראש המודיעין הצבאי הצרפתי באלג'יריה הכבושה, הגנרל פול אסואראס. הוא הודה בשורה של מעשי רצח שביצע בשם הרפובליקה בשנות הששים בידיעת שר המשפטים דאו, פרנסואה מיטראן. ■

לימור שמואל פרידמן היא כתבת בדסק החוץ של ערוץ 1

פרשיות קצב ורמון

סיקור העולם המשפטי

המוציאים לפועל

בעבר, עוצמתה של התקשורת אילצה אישי ציבור שהסתבכו בפלילים לשכור יחצנים. כיום, עוצמתם של היחצנים משנה את דפוסי הדיווח של כתבי המשפט

ירון פרוסט

ע

ל רקע המאבק התקשורתית הנמרץ שמנהלים הנשיא משה קצב וח"כ חיים רמון במסגרת התמודדותם עם ההליכים הפליליים שנפתחו נגדם, ועל רקע המאמץ התדמיתי הנגדי שעושות הנשים המתלוננות והרשויות הממונות על אכיפת החוק – כדאי לזכור כי מעורבותם של יח"צנים בחקירות ובריונים משפטיים אינה תופעה חדשה. אחד הראשונים לערב יועצי תדמית בהליך משפטי היה ראש עיריית ירושלים, אהוד אולמרט. זה קרה בספטמבר 1996. אולמרט התבשר כי היועץ המשפטי לממשלה מתכוון להעמידו לדין בפרשת החשבוניות הפיקטיביות של הליכוד. בעקבות ההודעה ניהל אולמרט שתי שיחות טלפון. הראשונה היתה לעורך־הדין יגאל ארנון, שממנו ביקש לייצג אותו משפטיית.

◀◀ **אולמרט שכר את שירותיו של רוני רימון כבר לפני עשר שנים**

◀◀ **הרב הראשי יונה מצגר העסיק יח"צן בעת החקירה על החשדות נגדו**

◀◀ **גם העבריון זאב רוזנשטיין חצא לנכון להיעזר במומחה לתקשורת**

הטלפון השני היה ליועץ התקשורת רוני רימון. "הוא הסביר לי את המצב וביקש ממני ללוות אותו לאורך המשפט", נזכר רימון. "נפגשתי עם עורכי־הדין שלו כדי ללמוד את הקייס, ומיד אחר־כך התחלנו לעבוד. לקראת הדיון הראשון הלכתי לעשות סיור מקדים בבית־המשפט. ידעתי מהניסיון שהתמונה הכי גרועה שיכולה להצטלם עם פתיחת משפט של איש ציבור היא של האיש מגיע מתנשף לבית־המשפט כשהעיתונאים רצים סביבו. זה ישר נותן תחושה של אשם. לפיכך, ערב הדיון הודעתי לכל כלי התקשורת שהם לא צריכים לרדוף אחריו: בדיוק בשעה תשע בבוקר הוא ימתין להם ליד אולם המשפט ויאמר כמה מלים". במקביל סיכם רימון עם אולמרט עצמו, שיעמוד לפני קיר זכוכית שדרכו נשקפו עצים, כדי להצטלם על רקע ירוק ומרגיע. דבר נוסף שזויק לנאשמים רבים הוא הצילום המביש על ספסל הנאשמים. גם את זה ביקש רימון למנוע. הפתרון שמצא היה פשוט: אולמרט פשוט ◀

► עמד, והתיישב רק לאחר שאחרון הצלמים יצא מהאולם והריון החל בפועל. התוצאה היתה שעד היום אין בארכיונים של כלי התקשורת תמונות שלו על ספסל הנאשמים. "לזכותו של אולמרט ייאמר שהוא שיתף פעולה", אומר רימון. "היתה לו דעה על כל דבר, אבל בסוף הוא גם היה פתוח לקבל עצות. לקוח קלאסי זה אדם ששומע, מקשיב, מתווכח אם צריך אבל בסוף כולם מתיישרים לפי הקו שנקבע".

אולמרט, שזוכה לבסוף מכל אשמה ועשר שנים אחר־ך נבחר לראשות הממשלה, היה איש הציבור הראשון שהחליט לשכור ייעוץ תקשורתי צמוד משנקלע לתסבוכת משפטית. אז זה היה חדשני; היום מדובר בעניין כמעט מובן מאליו. ואולם השתלטות היח"צנים על השדה המשפטי־תקשורת היא רק דוגמה אחת למהפכה שלמה שהתרחשה בשנים האחרונות בתחום הסיקור המשפטי. התחרות העצומה בין כלי התקשורת, התחזקות האינטרנט, שכלול מערך הדוברות של בתי־המשפט והרחבת גבולותיהם של יועצי התקשורת – כל אלו שינו את כללי המשחק לבלי הכר והפכו את תחום סיקור המערכת המשפטית למורכב ופרוע. אם בעבר היו בעיותיהם העיקריות של כתבי המשפט להבין פסקי־דין מורכבים ולנבד בארכיונים, היום הם נאלצים להתמודד עם ספינים תקשורתיים שלא היו מביישים את סביבת העבודה של כתבי הכנסת. עיתונות המשפט מעולם לא היה פחות תמימה.

פוליטיקאים שהסתבכו, אנשי עסקים שהוגשו נגדם תביעות ענק, אנשי ציבור החשודים בפלילים – כולם נעזרים ביועצים צמודים שיסייעו להם לעבור את התקופה הקשה. בענף הייעוץ התקשורתי קיימות מחלקות שלמות לכך, הנקראות "ניהול משברים". דוגמאות מהתקופה האחרונה: הרב הראשי יונה מצגר שהסתכך בפרשת המלון, זאב רוזנשטיין שעתר לבג"ץ נגד הסגרתו לארה"ב, עמרי שרון, גלעד שרון – מאחורי כל אחד מהם הסתתר יועץ צללים, שהחליט למענם מתי והיכן להתראיין, יום

שמואל מיטלמן: דיווחים משפטיים רציניים על פסקי־דין ודיונים, שבעבר היו ממלאים עמודים בעיתונות, מושלכים היום לסל ומקוצצים

מלה גסה להשתמש ביח"צנים, אבל צריך לדעת להשתמש בהם נכון".

בשנים האחרונות נכנסו לפעולה גם יועצי תקשורת מסוג חדש: יח"צנים של עורכי־דין. בניגוד לחבריהם המלווים משברים נקודתיים, יועצים אלה נשכרים על־ידי משרדי פרקליטים כדי ללוות את המשרד באופן קבוע. הם מתקשרים לעיתונאים, מציעים להם סיפורים לפרסום ולא שוכחים לדרוש את שרבוּב שמו של עורך־הדין לכתבה. המטרה: לייצר נוכחות קבועה בכלי התקשורת, ובכך להאדיר את שם המשרד ואת יוקרתו. גם מדורי הרכילות כבר אינם מחוץ לתחום בדרך לשיווק פרקליט צעיר ומבטיח.

"כשעורכתי־דין פנתה אלי לראשונה די הופתעתי, אבל מהר מאוד הבנתי שככוחי לעשות המון לטובתו של כל עורך־דין, בגלל הקשרים שיש לי ובגלל ההיכרות העמוקה שלי עם התפר שבין אמצעי התקשורת לעולם המשפט", אומרת יועצת התקשורת אתי אשד, לשעבר דוברת משרד המשפטים ובתי־ המשפט, שהיתה בין הראשונים בישראל שפתחו משרד יחסי־ציבור לעורכי־דין. אחד מלקוחותיה הוא עו"ד אביתר קנולר, ממשרד גילת־קנולר־גראוס. "כמו בכל תחום, רמת החשיפה שלך לציבור נעשית באמצעות התקשורת", מסביר קנולר. "עורכי־דין לא שונים מכל אנשי מקצוע אחרים. בוא ניקח לדוגמה רופאים. כשיש מחלה של מישוהו מפורסם, ולא מזמן היינו עדים לזה, אז כל רופא אוזטרי, שיכול היה להופיע בתור מומחה ברדיו או בטלוויזיה, עשה את זה. לצערי, הרבה יותר קל להכניס רכילות משפטית מאשר מקרים רציניים, וכבר ראינו עורכי־דין שהגיעו לגיא פינס".

מי שאינם מרוצים מהסידור החדש הם כתבי המשפט, שעד לא מכבר היו רגילים לקיים קשר בלתי אמצעי עם עורכי־הדין, וכעת נאלצים לעבור את מסננת היח"צן. לטענת תמר פוליכהן, יח"צנית עורכי־דין ממשרד "ורו תל־אביב" ששימשה עד השנה שעברה דוברת בתי־המשפט, השיטה החדשה

דווקא אמורה להשתלם לעיתונאים. "החוכמה היא לדעת איך לעבוד עם יח"צנים", היא אומרת. "הם מביאים לך כמעט על בסיס יומי מגש של סיפורים. אז או שאתה הולך לנבדו בתיקים בבתי־המשפט כל היום, או שאתה מקבל טלפון מיח"צן שנותן לך סיפור פיצוץ וסוגר לך את היום. זה מקצר תהליכים ועושה לכתבים עבודה הרבה יותר קלה". ומה מקבל עורך־הדין בתמורה? את פרסום תמונתו כמובן, שהיא מעין תמורה לאספקת סיפורים וראיונות בלעדיים עם נאשמים נחשקים. "במשרדים שלי יש תמונות של כל עורכי־הדין, וכשאני שולחת ידיעות אני מצרפת תמונה", היא מגלה. "אני לא דורשת אלא תמיד מבקשת. זה קוד שלא צריך לדבר עליו. אם שלחתי ידיעה עם תמונה אז לא צריך להגיד. אם זה נורא חשוב ללקוח אז אני גם אבקש מפורשות. יש כאלה שזה חשוב להם".

אז מה בעצם הבעיה? "אין לי שום דבר נגד יח"צנים כשלעצמם, אבל כשיח"צן מתמצת לקומוניקט עתירה שעורך־הדין שהוא מייצג הגיש, אז אני באופן עקרוני לא סומך על אנשים אחרים שיעשו בשבילי את העבודה", אומר יובל יעוז, הכתב המשפטי של "הארץ". "אני לא מוכן לקנות את קיצורי הדרך שמנסים למכור לי".

ריבוי היח"צנים וכלי התקשורת השפיע במהלך השנים גם על מערכת בתי־המשפט עצמה. אם בעבר היה רק דובר אחד לכל בתי־המשפט, היום מתהדר כל מחוז בדובר משלו, והדוברים תורמים באופן פעיל לזרם המידע שמגיע לעיתונאים: הם מדווחים, יוזמים סיקור, מפעילים כתבים ומודיעים מראש על לוח הזמנים של כל אירוע משפטי. גם אתר האינטרנט מספק לעיתונאים בזמן אמת את כל המידע שהם זקוקים לו. התוצאה היא שהמערכת שקופה הרבה יותר מבעבר. "אם בעבר עיתונאים לא היו מורשים להיכנס לדיונים סודיים וחסיים, בשנים האחרונות אנחנו חשופים הרבה יותר לדיונים כאלה", מספרת מיכל גולדברג, כתבת "ידיעות אחרונות" לענייני

בית־המשפט העליון. "במשפט של המרגל מרקוס קלינברג, למשל, התירו לעיתונאים להיות נוכחים כשראש השב"כ לשעבר יעקב פרי הגיע להעיד, וכולנו שפשפנו את העיניים כי עד לפני עשר שנים, זה לא היה קורה".

שירות נוסף שמעניקים דוכרי בתי־המשפט הוא שיחות רקע לכתבים לפני מתן פסקי־דין חשובים. "זה התחיל בשנים האחרונות", מספרת סיון רהב מאיר, כתבת לענייני דתות ומשפט בחדשות ערוץ 2.

"אנחנו יושבים עם העוזרים המשפטיים, ובלי לגלות לנו את פסק־הדין הדרמטי שיינתן בעוד כמה דקות, אנחנו מבינים את שאלות היסוד והסוגיות המשפטיות המרכזיות להגיב על ביקורת ציבורית שהוטחה נגדם או שביקשו לדאוג לפרסם החלטה שנתנו. "היו כאלה שאמרו לי מפורשות, אבל לרוב הם שולחים את זה במייל, ולפי הסגנון אתה יכול לדעת, כי הם כותבים שזה 'חשוב', 'תקדימי' וכדומה. במקרים של ביקורת ציבורית או טעויות בדיווח, הייתי מקבלת כמעט מדי יום פניות בסגנון, 'כתבו עלי במקומון ככה וככה'. היו גם מקרים ששופטים שאלו אותי למה מתחת לתמונה שלהם כתוב שמם בלי תואר 'השופט' לפני, או שהתמונה שלהם לא מוצלחת".

אתי אשד, שכבר לפני שנים עזבה את דוברות משרד המשפטים, מקבלת עד היום פניות משופטים מכהנים שמבקשים ייעוץ. "קיבלתי פעם טלפון בעשר וחצי בלילה משופט בית־משפט שלום, שהיתה לו בעיה חריפה וחוזרת עם המקומון בעיר שלו. רדפו אותו וכל הזמן כתבו עליו ברכילות שהוא אכל כאן והיה שם. הוא לא ידע איך לפתור את זה. נתתי לו ייעוץ וזה עור. גם הרבה מאוד שופטים שנמצאים ברשימת הקידום של הוועדה לבחירת שופטים פונים אלי כדי להתיעץ איך לעשות לובינג בוועדה. בינתיים זה בהתנדבות, אבל אני מרגישה שהיום שבו שופטים ישכרו בעצמם יח"צנים אינו רחוק. אני עצמי עוד לא מרגישה בשלה לעשות את זה. יש לי יותר מדי סנטימנטים לעולם המשפט".

עו"ד אביתר קנולר: לצערי, הרבה יותר קל להכניס רכילות משפטית מאשר מקרים רציניים, וכבר ראינו עורכי־דין שהגיעו לגיא פינס

הרגשים השתנו". גם בקרב השופטים שוררת תמימות דעים שהתקשורת צהובה מדי. "זה מין קונסנווס אצל שופטים שהסיקור הוא נמוך ולא ברמה מספיקה", אומרת פוליכהן. "הרבה פעמים זה מגיע מתוך חוסר הבנה שלהם את התקשורת. הם לא מבינים שאי־אפשר להכניס בידיעה את כל התיק המשפטי, ושהכתבים צריכים לתמצת את העיקר. תמיד זה נראה להם מעוות ויוצא מהקשרו".

שכלול מערך הדוברות של בתי־המשפט פתח פתח גם להשפעת השופטים על הסיקור עצמו. פוליכהן, שפרשה מתפקיד הדוברת בנובמבר האחרון, מספרת שהיתה מקבלת לא מעט שיחות טלפון משופטים שביקשו להגיב על ביקורת ציבורית שהוטחה נגדם או שביקשו לדאוג לפרסם החלטה שנתנו. "היו כאלה שאמרו לי מפורשות, אבל לרוב הם שולחים את זה במייל, ולפי הסגנון אתה יכול לדעת, כי הם כותבים שזה 'חשוב', 'תקדימי' וכדומה. במקרים של ביקורת ציבורית או טעויות בדיווח, הייתי מקבלת כמעט מדי יום פניות בסגנון, 'כתבו עלי במקומון ככה וככה'. היו גם מקרים ששופטים שאלו אותי למה מתחת לתמונה שלהם כתוב שמם בלי תואר 'השופט' לפני, או שהתמונה שלהם לא מוצלחת".

אתי אשד, שכבר לפני שנים עזבה את דוברות משרד המשפטים, מקבלת עד היום פניות משופטים מכהנים שמבקשים ייעוץ. "קיבלתי פעם טלפון בעשר וחצי בלילה משופט בית־משפט שלום, שהיתה לו בעיה חריפה וחוזרת עם המקומון בעיר שלו. רדפו אותו וכל הזמן כתבו עליו ברכילות שהוא אכל כאן והיה שם. הוא לא ידע איך לפתור את זה. נתתי לו ייעוץ וזה עור. גם הרבה מאוד שופטים שנמצאים ברשימת הקידום של הוועדה לבחירת שופטים פונים אלי כדי להתיעץ איך לעשות לובינג בוועדה. בינתיים זה בהתנדבות, אבל אני מרגישה שהיום שבו שופטים ישכרו בעצמם יח"צנים אינו רחוק. אני עצמי עוד לא מרגישה בשלה לעשות את זה. יש לי יותר מדי סנטימנטים לעולם המשפט".

פ

עם זו היתה המשבצת המובהקת של "העולם הזה". העיתונים ה"רציניים" הקפידו להתרחק מהעיסוק במי עשה מה למי, מתי ואיפה, גם כשירדעו היטב מה מתרחש מאחורי החזית המשפחתית המושלמת שמציגים פוליטיקאים וככירים בתחומים אחרים. זכר לאיסטיניסיות ולפוריטניות וגם לצביעות לא מבוטלת. אבל זה היה מוזמן. בתקשורת

של ימינו, מי יכול לעמוד בפני החיבור בין מין לפוליטיקה ולמשפט? בימים אלה קשה לחמוק מלשונות חודרות ומשולחנות גדולים במשרדים, מחולצות עם כפתורים ומחייבוקים ירודתיים או אחרים. כל עיתונאי חושב עצמו לבר סמכא בעניין הסבוך כל כך של עבירות מין, שלא לדבר על הפסיכולוגיה של האשה בכלל והמתלוננת-או-לא על עבירות כאלה בפרט. גם מי שלא פגש מימיו קורבן של עבירת מין, יודע מתי היא או הוא צריכים להתלונן, מה ההתנסות גורמת – או ליתר דיוק מה היא לא גורמת – להם בטווח הקרוב והרחוק, מה צריכה להיות תקופת ההתיישנות על תלונות, למה הם מתלוננים ולמה לא, ומה בין התחלה או פלרטוט מקובל בין אנשים בוגרים העומדים על דעתם, להטרדה במקום העבודה כלשון החוק. עורכי דין מתייצבים דרך שיגרה מול המצלמות ומנהלים את התיק באמצעות התקשורת, המשטרה והפרקליטות מרליפות את הפרטים המתאימים להן, וגם מי שרוצה לקבל תמונה ראויה ומושכלת לפרטי הפרטים, מתקשה בכך.

לא נשווה בין שתי הפרשיות האחרונות, זו של הנשיא קצב וזו של חבר הכנסת רמון, מבחינת חומרת ההאשמות. גם לא ננסה לנחש מה יפסקו בתי המשפט בענייניהם. אבל התקשורת כבר חרצה את דינם – משה קצב אשם, חיים רמון זכאי. משה קצב כבר התקבע בתודעה כמטריד-אנס סדרתי, שעכשו אפשר סוף סוף לדבר בגלוי על השמועות שרחשו סביבו לכל אורך הקריירה הפוליטית שלו, וחיים רמון הוא עלם חמודות שהסתבך שלא בטובתו במעשה שאולי אינו ראוי, אבל בוודאי אינו פלילי. הוא בכלל קורבן של להיטות יתר מצד הפרקליטות להרחיק אותו ממשרד המשפטים כדי שלא יחולל שם את הרפורמות שעליהן דיבר. יותר מזה, הגשת כתב אישום גבולי שכזה עלולה לפגוע במאבק בנגע ההטרדות המיניות. עובדה, בין העיתונאים הופצו תמונות של "לפני" ו"אחרי" אותה נשיקה מפורסמת בינו לבין החיילת המשתחררת במשרד ראש הממשלה, רגעים ספורים לפני הדיון בממשלה על התגובות לרצח ולחטיפת החיילים בצפון, ודי היה להם בהן כדי להגיע למסקנה שלא היו דברים מעולם: הצעירה היתה מאושרת מכל העניין, ובכלל זו היתה יוומה שלה, היא התחילה איתו, והכול קשקוש מקושקש. מי שראוי, לדעתם, לגינוי בפרשה היא דווקא המשטרה, שגילתה הפעם חריצות יתר מהסוג שהיא לא מגלה בסוגיות חשובות ורציניות הרבה יותר, עד כדי שליחת חוקרים לאמריקה הלטינית כדי לגבות עדות מצד הצעירה ולהבטיח שהיא תגיש תלונה ומימון חזרתה להעיד במשפט. הכתבות של העיתונאים האלה – ובייחוד זו של סימה קדמון ב"דיעות אחרונות" – הספיקו לאישים חשובים ומכובדים, כמו שולמית אלוני הידועה בפעילותה רבת השנים למען נשים, ואמנון רובינשטיין, אושייה משפטית ופוליטית ראויה בזכות עצמה, כדי לדרוש את ביטול המשפט, לצאת חוצץ נגד המשטרה, ולצייר את הצעירה כילדה שלא מבינה את הוויות העולם, וכדאי שתתבגר. הם לא היו זקוקים לעיון בכתב האישום. הם הסתפקו בכתבה בעיתון.

שלי יחימוביץ', שהקריירה העיתונאית שלה כללה פרק חשוב של מאבק למען נפגעי תקיפות מיניות, לא היססה לומר לארי שביט ב"הארץ", שמוטב לצעירה שתבכה על כתפי אמה על הנשיקה הבלתי רצויה שקיבלה ותלמד שאלה החיים, אבל תקיפה מינית לא היתה כאן. ככל הנראה היא עצמה לא שוחחה עם הצעירה, שכן אילו עשתה זאת, היינו שומעים על כך מן הסתם, כפי ששמענו לאחר שיחתה עם א' מפרשת קצב, ששכנעה אותה סופית וחר משמעית כאשמתו של הנשיא.

בהירה ברדוגו, יועצת תקשורת ולוביסטית וידידה ותיקה של רמון, הופיעה בערוצי הטלוויזיה והרדיו והודיעה נחרצות, שלא ייתכן שרמון עשה את מה שאומרים, כי כל חייו הוא היה מוטרד ולא מטריד. ולא שמה לב ברדוגו, שבכך היא אולי מציעה דווקא הסבר למעשה – לכאורה, לכאורה – של רמון, אם רק מגלים נכונות כלשהי לבחון אותו במבט שונה: עלם חמודות שכל חייו חונך והוטרד, ונשים ביקשו את חברתו, מגלה יום אחד שהוא כבר בן חמישים פלוס, לא עלם, והנשים סביבו כבר היו יכולות להיות בנותיו, וגם אם הן ממשיכות להיות נחמדות ואף למעלה מכך, הן כבר לא חולמות עליו כלילות. והוא לא מבין איך זה קרה לו. הוא כבר לא יודע לקרוא את הסימנים שהן משדרות לו. היא מחייכת אליו, היא רוצה להצטלם איתו, נצמדת אליו בחיבוק, נכנסת איתו לבר לחדר, היא אפילו נותנת לו את מספר הטלפון שלה ומזמינה אותו בחיך לנסוע איתה לחו"ל. זה בטח אומר שהיא תשמח לנשיקה שלו, לא רק כזו אבהית על הלחי. רמון עצמו אמר לעיתונאים, "אילו היו אומרים לי שאני עתיד לעבור עבירה, העבירה האחרונה שהייתי מעלה על דעתי היתה עבירת מין." הרי כשמדברים על יחסי מרות, בוודאי מתכוונים למפקד ולפקודה במשרד צבאי מאובק, או למנכ"ל ולטלפנית, לא לשר משפטים ולחיילת

המשרתת במשרד ראש הממשלה. מה קרה? מתי שינו את הכללים ולא גילו לו? אין ספור ספרים ותסריטים נכתבו על הנושא האנושי הישן-נושן הזה. האם זו לא קריאה סבירה של סיפור רמון? אבל פרשנות כזו מחייבת ריחוק מהאיש, לשכוח ששנים רבות הוא אורח רצוי בכל אולפן על כל נושא שבעולם, שנחשב לילד פלא פוליטי ותקשורתי, איש רעים להתרועע, חד עין ולשון. "אחד משלנו."

ואולי יש עוד הסבר להתייצבות המרשימה בתקשורת לימינו של השר/חבר הכנסת חיים רמון: מי שעשה – ובעיקר עשתה – את ראשית הקריירה שלה במערכות עיתונים, רדיו וטלוויזיה בשנות השבעים והשמונים, מתקשה אולי להתרגש מנשיקה לא רצויה במקום העבודה. מניסיוני אני יכולה להעיד על מסדרונות רשות השידור, שהיו לפעמים קשים מנושא לצעירה שרצתה לעבוד באווירה נעימה, משוחררת ונינוחה, בלא שתיאלץ לספוג נגיעות לא רצויות, בלשון המעטה, ולשמוע שוב ושוב, "למה את נרתעת? תרשי לעצמך ליהנות, תלכי עם זה." ומי שהעזה להביע התנגדות למעשה שלא היה לרוחה, היתה מוצאת את עצמה במעמד של "לא חברותית" או "פריג'דית", רחמנא ליצלן, שלא משתלבת באווירה הבוהמית דה-לה-שמאטע הידועה של התקשורת. הצעירות של היום כבר מתנהלות אחרת. הן באות לעבודה בתחושת זכות מלאה. הן באות בהמוניהן ולא כייחידות שהצליחו להסתגל לתפקיד "גברי" מובהק והשתדלו

לא לעורר התנגדות כלפיהן. והן מרגישות שיש להן הכוח לקבוע את הכללים והגבולות. ברצותן – משתמשות במיניות שלהן, ברצותן – מבהירות שהן לא במשחק, ומחייבות גם את הגברים סביבן להסתגל למציאות המורכבת החדשה, ולא לחשוב שהכול מותר, תמיד ובכל תנאי. הן כבר לא זקוקות לחוק שיוכיר את זכותן ללכת בחולצת בטן ובמכנסיים המגיעים עד למפרק הירך, ואף על פי כן לחוש ביטחון מפני תגובות לא רצויות. אכן, הכללים השתנו.

מי שעוסקים בסוגיית התקיפות המיניות, ובהם עיתונאים ועיתונאיות לא מעטים שהתגייסו לקמפיינים מתוקשרים היטב למען נפגעי תקיפה מינית, יודעים להסביר ולפרש את הקושי הגדול לשכנע קורבנות של הטרדה/תקיפה/אונס להגיש תלונה – ומה שמתרחש בשבועות האחרונים בתקשורת בוודאי לא יעורר נשים להתלונן בעתיד. אבל מי שתוקפים שנים את המשטרה, על שהיא אינה עושה את מלוא המאמצים לשכנע את הקורבנות להתלונן, תוקפים עכשיו את המפקדת של החיילת המשתחררת ששמעה אותה בוכה בצאתה מהחדר

שבו התרחשה אותה נשיקה ומיהרה להגיש תלונה, ואת המשטרה על שהגיבה בנחרצות. והם שוכחים, שהחוק אינו מתיר למפקדת שיקול דעת: מרגע שהגיעה לידיעתה הפרשה, היא היתה חייבת להתלונן, שאם לא כן, היתה עלולה לעמוד לדין בעצמה, והמשטרה היתה חייבת לחקור ולעשות כל מאמץ לשכנע את הצעירה להתלונן. המשטרה מלאה את תפקידה, לשם שינוי, אולי באמת בלהיטות יוצאת דופן, ועכשיו היא חוטפת על כך.

יעוד מילה על המתלוננות בשתי הפרשיות: אולי התנהגותן אינה מעוררת הערצה, אך אין בכך כדי להצדיק תקיפה או התנהגות לא הולמת, אם אומנם היתה. הלהיטות לנופך בכל ברל סיפור אמיתי או מפוברק עליהן, יותר משהיא מעידה עליהן, מעידה על המציגים את ברדלי הסיפורים ועל

קוצר הבנת את הנושא. כנראה שבכל זאת לא מיותר להזכיר: גם מי שהתנהגותה לא ראויה, זכאית לחסינות מפני התנהגות לא ראויה.

יכול להיות שלא בית המשפט הוא הזירה הראויה להתמודד עם פרשת רמון. יכול להיות שהוא ייצא זכאי במשפטו. יכול להיות שהמטוטלת התודעתית נעה רחוק מדי ויעבור זמן רב עד שהיא תגיע למקומה החדש, המתאים יותר לעולם החדש. אבל המהפכה התרבותית והחברתית הזאת שאנו נתונים בעיצומה, מרתקת וקשה להפריז בחשיבותה. ואפשר להירגע, כללי המשחק החדשים לא ימנעו מנשים להתקבל למקומות עבודה. היום כבר לא עושים טובה שמעסיקים נשים; הן גורם חשוב מדי מכרי שיהיה אפשר להתעלם ממנו. הכללים החדשים גם לא יבטלו מחמאות על תסרוקת או בגד חדש בבוקר במשרד. כמו שאמר מי שאמר, להבדיל, פורנוגרפיה, גם אם אתה לא יודע להגדיר אותה, כשאתה נתקל בה, אתה יודע שזו פורנוגרפיה. ובמבחן האדם הסביר, אין קושי להבדיל בין יחסי עבודה וידידות, וגם חיוורים מקובלים, לבין הטרדה בלתי סבירה בעליל. גם אם מי שנאשם בה הוא אושיית תקשורת מוכרת ורבת קסם. ואם הפרשיות האחרונות יתרמו להנהגת קוד לבוש והתנהגות חדש לשני המינים במקומות ציבוריים, מה טוב. ואם הן יגרמו לבוס אחד בלבד לחשוב פעמיים לפני שהוא שולח יד, גם זה משהו. ■

הכתבות

בעיתונות - בייחוד זו של

סימה קדמון ב"דיעות אחרונות"

- הספיקו לאישים חשובים ומכובדים.

כחו שולמית אלוני ואמנון רובינשטיין.

כדי לדרוש את ביטול המשפט נגד רמון

ולצייר את הצעירה המתלוננת כילדה

שלא מבינה את הוויות העולם.

וכדאי שתתבגר

הוא התחיל!

המלחמה פרצה כש"דה מרקר" הוציא לאור ספר על הדוב החביב הלועג לתוכי הוורוד, שמופיע בערב ומקלקל את חיי המשפחה. שני העיתונים העבירו את ההתכתשות העסקית ביניהם לעמודי המערכת

רון בנימיני

איור: גיא מורד

עושה רושם שמתי גולן ממש לא אוהב את "דה מרקר". מתעב, אם לדייק. מבחינתו של גולן, מבכירי הכותבים ב"גלובס" ועורכו לשעבר, העיתון המתחרה היה ראוי יותר להיקרא "דה נעכער", "דה מאכער", "דה דויטשער" ואפילו "דה לוקשער", שהרי "העיתון של שוקן מוכר הכל. גם לוקשים". את הכינויים הלא מחמיאים האלה שיבץ גולן מפעם לפעם בטורו האחורי ב"גלובס", וזו רק דוגמה אחת לרוח הרעה הנושבת בחוקה בחורשים האחרונים בין העיתון הוורוד לעיתון עם הטוש. לרוח הזאת קראו פעם "תחרות".

כתבים בשני העיתונים מודים: ה"תחרות" הזאת חורגת מכל פרופורציה. העקיצות ההדריות, שהיו בעבר בעיקר נחלתם של פרסומאים יצירתיים, הפכו לדקירות. קוראי העיתונים הכלכליים, שרגילים לעיין בדיעות על ענייני כספים, נגררים בעליכורחם

לבצה עכורה המורכבת מהרבה רגשות נקם ולא מעט שמחה לאיד. במצב כזה, למרבה הצער, כמעט לא נשאר מקום לתחרות עיתונאית בריאה. "הוא התחיל", נוהגים ילדים מסוכסכים להאשים זה את זה. התגובה, מתברר, לא שונה גם כשמדובר בשני עיתונים מכובדים: בעיני "גלובס", הקש ששבר את גב הגמל היה ספר ילדים, "כמה טוב שיש דוב", שהפיץ "דה מרקר" לפני כמה חודשים, מתנה לרגל חג הפסח ל-3,000 אנשים נבחרים. דוב פנדה חביב וחכם ("דה מרקר") חרו חרויים והסביר לכל העולם שהתוכי הוורוד, המכוער והמעצבן ("גלובס"), אם הילדים שואלים), שכל הזמן צוחק "עסקים זה בערבו! טועה: כלכלה קוראים בבוקר, ואת שעות הערב מקדישים

למשפחה. לא את כולם זה שעשע: כתבים ב"גלובס" נעלבו עד עמקי נשמתם מהצורה שבה הוצג העיתון שבו הם עובדים, ומהאשמה כי הם האחראים להרס חיי המשפחה של קוראיהם.

מה הביא את אנשי השיווק של "דה מרקר" להלום במתחרים בחווקה רבה, במטווה של "ספר ילדים"? ייתכן שהתשובה נמצאת בסקר TGI שהתפרסם כמה שבועות אחר-כך. על-פי הסקר, במחצית הראשונה של 2006 "דה מרקר" עדיין מוביל ברייטינג של העיתונות הכלכלית, אך ירד אל הנקודה הנמוכה

חנוך מרמרי

נויז ג'וב

המאמר הזה נכתב עדיין על-פי הנוהג הישן. אם אתם קוראים, אינני מצפה לתגובתכם ואין לי עניין להפעיל אתכם. מבחינתי, תהליך הכתיבה מסתכם ברצון לחלוק עמכם מחשבות כלשהן. אם הכתוב יעורר ויכוח – אשמח, אך לא אראה את עצמי שותף פעיל בו. אני מקווה לזכות בהערכתכם, גם אם אינני יודע מי אתם ואיך רשימתי משיקה לעולמכם ולסדריומכם. אני זקוק, כמוכן, להערכתו החיובית של עורכי, שמצדו יגרום למו"ל להניח שאני ראוי לצ'ק שעליו הוא חותם.

התגובה המזדמנת של קוראים שכמותכם לרשימתי איננה חלק מתהליך הכתיבה שלי ולא אמורה להשפיע עלי. כותבים שכמותי עטופים בריחוק שמגונן עליהם מקוראיהם. התוצר המוגמר שלי יהיה כבועת סבון שהופרחה לאוויר, שלרגע תלכוד את תשומת לבכם ותכף תפקע. לעתים אקלוט אוושות הערכה או בוז, אבל בדרך-כלל אמשך ליהנות מן הרממה ססביבי, שמתוכה תנבוט הרשימה הבאה.

אני בן דור הכותבים האחרון שכתבתו חריכיוונית. דור בר-מזל, מעצם נוכחותו בזירה בעיצומה של המהפכה ביחסי כותב-קורא, כך שניתנת לי הזדמנות לראות את עצמנו משתנים בתוכה. המהפכה הקודמת בסדר-גודל כזה התחוללה לפני שש מאות שנה, כשהמיוז הטכנולוגי של יוהאן גוטנברג, אותיות יצוקות ומכשש דפוס, יצר קהל קוראים רחב לכותב יחיד. לפני כן היו בעיקר כותבים ששירתו קורא יחיד – את המלך, למשל. כך שבעצם אנו חוזרים היום לנקודת המוצא, שכותרתה "הקורא הוא המלך", וההבדל הקטן הוא שהיום כולנו מלכים, או לפחות קוראים.

שלשום נתקלתי בידיד שסיפר, במבוכת מה, שנהנה לקרוא משהו שהייתי חתום עליו. הודיתי לו, במבוכה דומה. בלבי הודיתי לו על שהוא קורא מהדור הישן – מסוגי, בעצם – שאינו נוהג לשתף את הכותב בחוויית הקריאה שלו.

לא בכדי בחרתי בכתיבה, מדיום ששומר על מרחק ראוי של היוצר מקהלו, במקום ובזמן. אילו מחיאות כפיים ושריקות בוז היו עושות לי את זה, הייתי מן הסתם מתחיל במועדוני סטנדראפ. עכשיו, כשהכל אפשרי, ניתנת לי הזדמנות לבחינה מחודשת ולתיקון, אם צריך. להיות בלוגר. הכל מתחיל מהיתכנות טכנולוגית. מרגע שמהפכת הרשת מאפשרת

לקיים יחסים אינטראקטיביים בין כותב לקורא, הם מתקיימים. הם מתקיימים עוד לפני שמישהו חיבר להם פרוטוקול, נוהל, קוד התנהגות או אתיקה. הרשת ביטלה את ההיררכיות, את ההסמכה ואת ההרשאה, כך שכל המעוניין יכול להקליד בה כרצונו, להיות כותב או קורא-מגיב, שבעצם גם הוא כותב. אנחנו לומדים בקלות לייצר (כי אפשר) ולצרוך (כי יש) דור חדש של תוצרי כתיבה, ובמהירות נרכיב עליהם כללי משחק, שיהפכו לקודים חברתיים, שכאילו היו עמנו מאז ומתמיד.

הבלוגר שונה מהטוקבקיםט, שונה מ"סתם כותב באינטרנט". הוא רק נולד וכבר יש לו דמות, אופי, גיגונים וסגנון שליפה. הוא צליין, טורבויר, קאובוי. יש לו קוראים, יש לו קוראים מגיבים, יש לו קוראים כותבים – מוערכים או נקלים – עוברי אורח או לקוחות קבועים. הוא יכול – אבל לא חייב – להוביל את הלהקה שסביבו לדיון רבי-כיוונים.

מהפכת הרשת טורפת לא רק את הרגלי הכתיבה, כי אם את תכליתה. במקורו, הבלוגר הוא צאצאו הדיגיטלי של המשרבט, הגרפומאן המצוי, זה שמכור למעשה הכתיבה, שעד לאחרונה מילא את מגירתו בפלט, כי לא נמצא שום מדיום שייתן לתוצרתו ביטוי. מרגע ששיכן את המגירה שלו ברשת, פעורה לעיני כל קורא, הפך היוצר הסמוי מן העין למי שכולו מראית עין. לדמות שאין עוד חיץ, לכאורה, בין הרחוקה הגולמיים למוצרים היוצאים ממפעלה. והנה, מרגע שתודעתו היא חלק מהרשת, הוא נהנה מרטט חדש. לא רק הרטט שבנקישת המקלדת כי אם הרעד המחשמל שבחשפנות. הנה הוא פותח את מעילו בפני קהל זר והקהל מדביק עליו טוקבקים. גשם של טוקבקים.

■ ■ ■

"בשביל מה אני צריך כללות את כוחי בכתיבה של בלוגים, שמעוררים נגדי גם את שנאתם ובוזם של לא מעט טוקבקיטים, גם את הסתייגותם של כמה מעמיתי שסבורים שכתובת בלוגים היא הזנייה של העיתונות...?", קובל על מר גורלו הבלוגר בני ציפר – שהוא גם עורך המדור הספרותי האקסטרנה-סולרי של "הארץ" – בפוסט שפרסם בבלוג שלו (23.6).

הבלוג של ציפר, "לא בבית ציפרנו", פועל מתוך אתר "הארץ", כחלק מקריית "עיתונאים-בלוגרים" שהוקמה בו. ציפר, כמו שכניו-עמיתיו לדור המוגן, שאף אחד מהם אינו בלוגר "אמיתי", מנהל למעשה, בשמו ובזהותו, יומן פוליטי פרובוקטיבי, שלמראית עין אינו ערוך או מצונזר. הצהרת הכוונות של הבלוג היא: "שש לכל פרובוקציה", וציפר אכן מאתגר בכתיבתו. אבל הוא רחוק מלהיות אחד מהבוקרים שדוהרים במרחבי הרשת, מעורבים בתגרות עם קהלם, מתפרעים, מורחקים מן השרתים המהוגנים ומחפשים לעצמם מקלט וכמה קילובייטים בכל שרת מזדמן. כשאני חושב על "בלוגר אמיתי", אני חושב על רפונזל, היא מירב קנר, מנוחתה עדן.

ציפר נכנס לתחפוש הבלוגר בהזדהות כה עמוקה, עד שהיה לתופעה הדורשת פענות. האם הוא מקריב את עצמו כשפן מעבדה כדי לחקור את הצד האלטרנטיבי של קיומו ככותב? למדוד כמה זמן אפשר לשרוד במרחב הפרוע? לרגעים הוא מזכיר את אותו דוקטור ארוארדס, שנהג לבלוע לעיני קהל כפית

אבקת די.די.טי בניסיון להוכיח שמדביר החרקים הידוע לשמצה אינו מזיק לבני-אדם ומועיל למלחמה בכמה מגיפות.

אולי ציפר מנסה לזקק ולסנתז את חומרי הפרובוקציה שמהם מייצרים פצצות טוקבקים? הרי מיטב העיתונים המהוגנים מחפשים במרתפיהם את הנוסחה הנכונה לכתיבה חדשה, שתפעיל את הקורא ותגרה אותו לשגר את הדיט המתוק, הנספך, גם אם הוא לא יותר מתגובה חלולה, מוטרפת, אלימה. שם, במרתפים, הומצא כלי המדידה המדויק לשווייה-שוק של הכותב: אורכו של זנב הטוקבקים. האם ציפר הוא חוקר במכון וולקני של הטיקבוק? מדען שפירות עבודתו יישמו בגידול זן חדש של כותבים ארוכי זנב?

או שהוא בכלל מעמיד מראה מול פני החברה, מיצג אמנות שיש בו אמירה על גבולות התוקפנות הכתובה. או שזהו מחקר על דמותו של הכותב איש המחר, כותב רבי-פאזי, שהוא בבוקר מרוחק ובלילה מטוקבוק.

או שהוא כלי-כך תחרותי עד שגם על המגרש הזה הוא חייב להביס לא רק את החובבנים הנבערים, אלא גם את המדענים המתחרים (ראו בן כספית על אחמד טיבי, "אחמד שומע?" 1,8 nrg, 1,290 תגובות).

כבלוגר אחראי, ציפר נאמן להצהרת הכוונות שלו ומרסק כל מה שברכנו. תחת הכותרת המאתגרת "בינינו, גם לי נמאס מהישות הציונית!" השתלח (24.9) בעולים מצרפת: "... רובם ימניים בצורה מגעילה ומסורתיים בצורה מגעילה ומדברים על הפלסטינים וזכויותיהם בצורה מגעילה. ישראל היא בשבילם המקום שהם יכולים סוף-סוף לבטא בקול רם את השנאה שלהם לערבים ולאסלאם, שבאירופה היא מוצנעת ומוחבאת תחת הררים של צביעותיות..."

לפוסט הזה נרשמו 258 תגובות. למשל, "כתבה מגעילה של איש מגעיל".

את פוסט הווידוי ("בשביל מה לי כל זה?", 23.6) מסכם ציפר בתיאור רגע של התגלות: "לפני יומיים, איך ששמעתי בחרשות על המשפחה העזתית הנוספת שנפלה קורבן למדיניות החיסולים הממוקרים של צה"ל, רצתי למחשב וכתבתי בלוג זועם, מטורף מרוב זעם, נגד אלוהים שמרשה שיקרו דברים כאלה בעולמו. זה היה אחד הבלוגים הטיפשיים ביותר שיצאו מתחת ידי וטוב שהוא לא עלה לאתר... מה שקרה לי בעקבות הבלוג המוחמץ הזה היה, שהבנתי פתאום שהכתיבה המיידית הזאת, היומנית הזאת, נעשתה נחוצה לי כמו אוויר לנשימה, גם אם אני לא אפרסם אותה בשום מקום".

לפוסט הזה נרשמו 247 תגובות. למשל, "ואיך תכחיש את שואת הארמנים בלי הבלוג שלך?".

לכאורה נראה שהמעגל נסגר. הרי אין כמו להצהיר ברשת לעיני כל, עירום ועריה, על הצורך הפנימי בכתיבה לתצרוכת עצמית, לא להפצה, בעולם שאין בו קוראים מלבדך. ואכן אין זירה מתאימה להקים את תנועת ה"חזרה למגירה" מן הרשת עצמה, ואין אדם מתאים מציפר להובילה. אלא שמאז חלפו כמה חודשים, ונראה שהניסוי נמשך.

לפני כמעט ארבעים שנה כתב רולאן בארת: "כדי להחזיר לכתיבה את עתידה, צריך להפוך את המיתוס: הולדתו של הקורא דורשת את מותו של המחבר". מה היה כותב היום, כשהעתידי כבר כאן? ■

איור: אופיר שרר

ריבוי הערוצים בא לא אחת על חשבון הדינמיות והעדכניות שהאתר מתיימר לה ★ הוא ניסה להתחרות בכל מה ש-Ynet נתן ובו בזמן להיות קליל ופרובוקטיבי ★ העיצוב שלו אינו סיפור הצלחה

כבר שנתיים ש-nrg, אתר האינטרנט של "מעריב", מנסה להיות גם אתר חדשות אמין ורציני, גם להגניב את הצעירים וגם לספק אין-ספור ערוצי נישה. בינתיים חסרים שם עיתונאים, עורך ראשי וזהות ברורה

גילי דרובישייטין

בקיץ 2004, ערב השקתו של אתר nrg-מעריב, העתיד נראה מזהיר. nrg אמור היה להיות ההבטחה שתסמן את תחילתה של תקופה חדשה לאתרי התוכן בישראל. עופר שני, לשעבר העורך הראשי של "וואלה" ואז היועץ המיוחד לענייני אינטרנט של בעלי העיתון, עופר נמרודי, ראה לנגד עיניו את האתר החדש כ"מקור השראה לשאר האתרים", שהיו לדבריו "רדומים עד אז". בהשקעה של 25 מיליון שקלים עלה לרשת nrg-מעריב שהוגדר כאתר חדשני ודינאמי והחליף את "מעריב און ליין" הכושל. במסיבת העיתונאים המיוחדת שכונסה, שידרו יעקב ועופר נמרודי אופטימיות. "קבוצת 'מעריב' אומנם התעכבה בכניסה לזירת האינטרנט", אמר נמרודי הבן, אולם "כאחד המו"לים הגדולים במדינה, הבנו שאנחנו חייבים להיות שם, ולא להגביל את עצמנו לצינור הפצה אחד". נמרודי ציפה להגיע לאיזון באתר החדש בתוך שנה וחצי עד שנתיים ולתפוס

נתח של 25 אחוזים מעוגת הפרסום בתוך שנה: "עם מאות העיתונאים שעומדים לרשותנו וקופת מזומנים של למעלה מ-500 מיליון שקל, זה לא צריך להיות קשה במיוחד" (7.06.04, "דהמרקר"). יעד מוצהר נוסף של nrg ערב הקמתו היה להפוך בטווח של חמש שנים לאחד משלושת האתרים המובילים. לאחר שנתיים של פעילות, סקר TIM האחרון מספטמבר 2006 מציג את האתר במקום השישי, אחרי "גוגל", "וואלה", Ynet, MSN ו"נענע". הישג לא מבוטל, אך רחוק עדיין מהצהרות המייסדים. לפי הסקר, nrg רושם גם עליה מתונה בשיעורי החשיפה השבועיים: גידול של כ-2.6 אחוז בקרב הגולשים בני 13 ומעלה ברשת הישראלית. בדצמבר 2005 עמד nrg על 22.5 אחוז ואילו כעת הוא עומד על 25.6 אחוז (עליה של כ-13 אחוז לעומת נתוני דצמבר). שאולי אלימלך, מנכ"ל nrg, מרוצה: "nrg-מעריב הצליח בתקופה קצרה להוכיח את ביסוסו ומעמדו בשוק התוכן הישראלי. לראיה, מספר הגולשים שמגיע ל-2.2 מיליון גולשים ייחודיים בחודש. 18 חודשים לאחר הקמתו יש גם שיפור בתוצאות העסקיות של החברה. ברבעון הראשון של 2006 גדל nrg מעריב כ-128 אחוז מול הרבעון הראשון של 2005. הפרסום מהווה נתח של כ-80 אחוז מסך עוגת ההכנסות של nrg. שאר ההכנסות מורכבות מעולם הסלולר, מלוחות הסחר האלקטרוני ומהעיתון האלקטרוני".

אלא שלצד התוצאות העסקיות והריבוי במספרים, ראוי לבחון גם את המוצר עצמו. האם הפך nrg לכלי תקשורת אינטרנטי מוביל בזירה העיתונאית בכלל והחדשותית בפרט? עם הקמתו, לא עמדו מול nrg גורמים של מתחמים. "דהמרקר" ו"גלובס" הם עיתוני נישה כלכליים, "נענע" ו-MSN עסקו בעיקר בכידור ואינטרטי, "הארץ" לא ייצר תכנים מקוריים לאתר האינטרנט שלו, וגם "וואלה" נסמך על ספקי תוכן חיצוניים. למעשה, אתר התוכן הרציני היחיד שפעל אז, והיום, היא Ynet מבית

"ידיעות אחרונות". בחמש השנים שקדמו להפעלת nrg פעל Ynet בלא תחרות של ממש מצד "מעריב" והצליח לבסס את מעמדו כאתר החדשות המוביל בישראל. ברוח התחרות האין-סופית בין "מעריב" ל"ידיעות אחרונות", מתבקשת ההשוואה בין nrg ל-Ynet במישור העסקי והתוכני כאחד. "בניגוד ל-Ynet, nrg הוא דוגמא לאתר שהתנהלות שלו מונחית על פי שיקולים של ניהול תקציבי ולא של מערכת עיתונאית", אומר עובר לשעבר ב-nrg, שמצביע על אלמנט נוסף בתחרות: "קשה להיות Ynet בתקציב קטן מזה שהושקע ב-Ynet".

גדי שמשון:
בתחילת הדרך לקחו שם קאדר גדול של אנשים שהיה להם פוטנציאל להיות דרג ביניים של עורכי מדורים וחדשות, וכולם ברחו כל עוד נפשם בם

לשיטתו, "קיימות שתי אסכולות: הראשונה, הרואה באתר עסק כלכלי שהתוכן ממש בו כלי, והשנייה שגורסת: אנחנו רוצים להיות כלי תקשורת, ולשם כך צריך לעשות דברים שאין להם ערך כלכלי אבל יש להם ערך תרמיתי. Ynet רצה להוביל אג'נדה ולהיות במעמד של כלי תקשורת מוביל. ואילו nrg מצליח יחסית להיקף ההשקעה, אבל אינו מתנהג ככלי תקשורת ברמה הלאומית".

עופר שני, מייסדי האתר: "החזון של האתר

(בעיקר) עסקי נשים

כמו זה שהיא עושה ילד ויש לה ספא. אז גם אם הבטן תרד רק כעבור ארבעה חודשים ימים היא תסתדר עם זה ולא תיכנס לדיאטות מטורפות. היא בשלה ומשלימה עם זה, יש הודקנות ונוקי זמן אבל לא ניכנס לפרטים. הבטן תרד – אז זה ייקח שבוע, בייג דיל – ובינתיים, תודה לאל היא מעשירה את עצמה ומפתחת תחביבים כמו פנג שואי, סידור תמונות באלבומים ר' כדורגל. ואולי בגלל זה, באותו סופשבוע שבו שירז טל "מדברת מהבטן" במוסף "7 ימים" של "ידיעות אחרונות" (6.10.06), היא משמשת קישוט מלהג בפאנל פרשני הכדורגל בערוץ 1 (משרד משחק הכדורגל נגר רוסיה, 7.10.06).

איור: בתיה קולטון

4. על קופים ומתנחלים

בעמוד האחורי של "ידיעות אחרונות" (9.10.06), זו לצד זו, כמו בחירת "מצא את ההבדלים", נרפסות שתי ידיעות מזן "מזור ומעניין". האחת, "קוף טוב הכל טוב", מספרת על משולש אהבים קופי בגן החיות בקריית מוצקין; העוברות, בקיצור נמרץ, הן כדלקמן: קופת קפוצ'ין נזחה את בנה הקופיף לאחר שאביו – בני זוגה – לקח לו כמאהבת קופה אחרת מן הלהקה, ואילו זו מיהרה לאמץ את הבן הרחוי. אכן מזור ומעניין, ומעורר מחשבות על טבעם של קופים וקרבתם אל גזע האדם. אשר לידיעה השנייה, אף היא מתנאה בשם מתחכם, "סקס והתנחלות הקטנה", ומביאה את סיפורו הבלתי ייאמן של "תושב התנחלות (אשר) חצה את הגינה – ועבר לחיות עם השכנה ממול". נכון, מודה הכתב גיא מיטל, "בתליאביב סיפור שזהה הוא לא ממש סיפור אבל בהתנחלות שבה מתגוררות כ-40 משפחות וכולם מכירים את כולם הוא הפך לשיחת היום והלילה" (שם). וגם ב"ידיעות אחרונות", כך מסתבר, רואים בזה סיפור, והאופן שבו הוא מסופר מעורר מחשבות על טבעם של מתנחלים, המוצגים – בדרך הסנסציה – כבעלי חיים מזור ומעניין.

3. מדברת מהבטן

בחדש השישי ויש לה בטן מקסימה ומדהימה שרק צריך לקוות שתתרחק מיד עם תום ההריון, כי לשירז חשוב מאוד המראה שלה לא רק כדוגמנית אלא גם כאדם. אבל גם אם הבטן לא תרד מיד אלא רק כעבור יום-יומיים, ואפילו שלושה, לא נורא, אחרי הכל ההריון והנישואים הם שיאים שהכל מתגמד לידם, אפילו המאכלים והתרבויות ששירז הכירה במסעותיה הרבים בעולם הגדול, כי עכשיו היא מספקת את עצמה בדרכים אחרות

אולי לא תאמינו, אבל גם דוגמניות סרות מדי פעם לחנות החיות. כך קרה ששירז טל, במקום לקנות אוכל לדגים, חזרה עם כלב. ואז בעלה שהבין, כלומר קלט מיד את המסרים והיצרים הנשיים והאמהיים, אמר לה: "שירז את צריכה ילד". ואז הם עשו את זה. ובגלל שהיא היתה כליכך בשלה זה הצליח מיד. ועכשיו היא

1. "דה מרקר" לאשה

זה כנראה היה רק עניין של זמן, אבל עכשיו גם ל"TheMarker יש אשה, ולאשה יש TheMarker משלה, וכמו אחיו הגבריים, וכמו האשה ממול – היא ה"לידי" לבית "גלובס" – גם למגזין הזה שם שיקי באותיות לועזי – Women. קצת נמאס לחזור ולגדנד נדנד לאסקסי (כמו אשה, ולא כמו Women) ולשאול שוב ושוב את אותה שאלה החוזרת עם כל מגזין חדש מבית TheMarker, אבל למה שוב Women ולא נשים? והתשובה ברורה מאליה, וצריך רק להביט בגורדי ה"Women הלבושות ב"Fox Women ו"ב"Women Golf ובשאר מותגי ה"Women כדי להבין שעם כל הכבוד ל"נשים" ולכוח הקנייה של "נשים" – Women היא הרבה יותר מזה, היא מותג.

2. חזרה לשגרה מתוחת פנים

אני אוחות בידי את גליון ספטמבר-אוקטובר של TheMarkerWomen (בשער דוגמנית נושאת זר חסה – אילוסטרציה לכתבת השער "כוח הריון", על מסחטת הכסף של תעשיית היופי). אני מתחילה לקרוא את דבר העורכת, רוג'יט הראל: "המלחמה הותירה את חותמה, גם אם נדמה שהעניינים חזרו לשגרה מתוחה. ובשגרה, כמו בשגרה, החגים שבפתח מחזירים אל קדמת הבמה את המאבק על שמירת משקל". אני עוצרת כאן, חוששת כי השתאות מהצלחתה של העורכת לעבור באלגנטיות (וומנית) שכזאת מן המלחמה היא למלחמה על שמירת משקל תעלה לי בכמה וכמה קמטוטי תדהמה.

זכוכית. האתר תמיד היה בעמדת נחיתות מול העיתון. שיתוף הפעולה הראשוני התמסס עד מהרה, וכתיב העיתון החליטו שהם אינם מעוניינים לבזבז את הסקופים שלהם על nrg. יובל דרור מספר, שהבעיה החמירה ברגע "שאמנון דנקנר התקשר לאבי לן ואמר, 'זהו. מעכשיו אתם לא לוקחים תכנים מהעיתון'. אם הם לא לוקחים תכנים מהעיתון הם בעצמם, כי מלכתחילה הם בנו על הנחת מוצא של שיתוף פעולה. כיום המערכת הזו לא מסוגלת לעמוד בעומס

ניסן שור:
nrg
היום הוא
מוצר לא

אמין ולא מהימן. יש בו טעויות כתיב והגהה. רואים שכבר שנה אף אחד לא משגיח על המוצר הזה

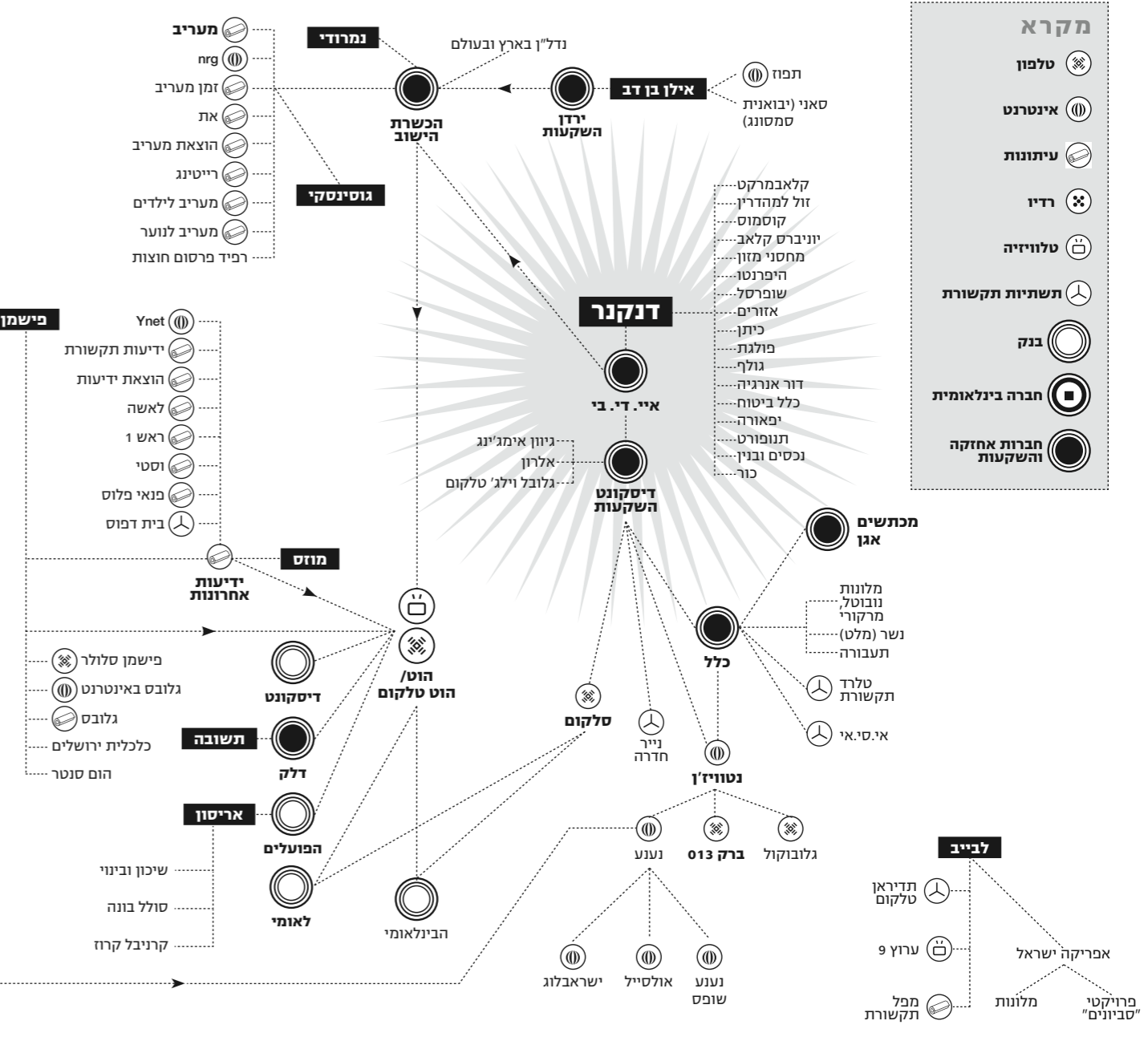
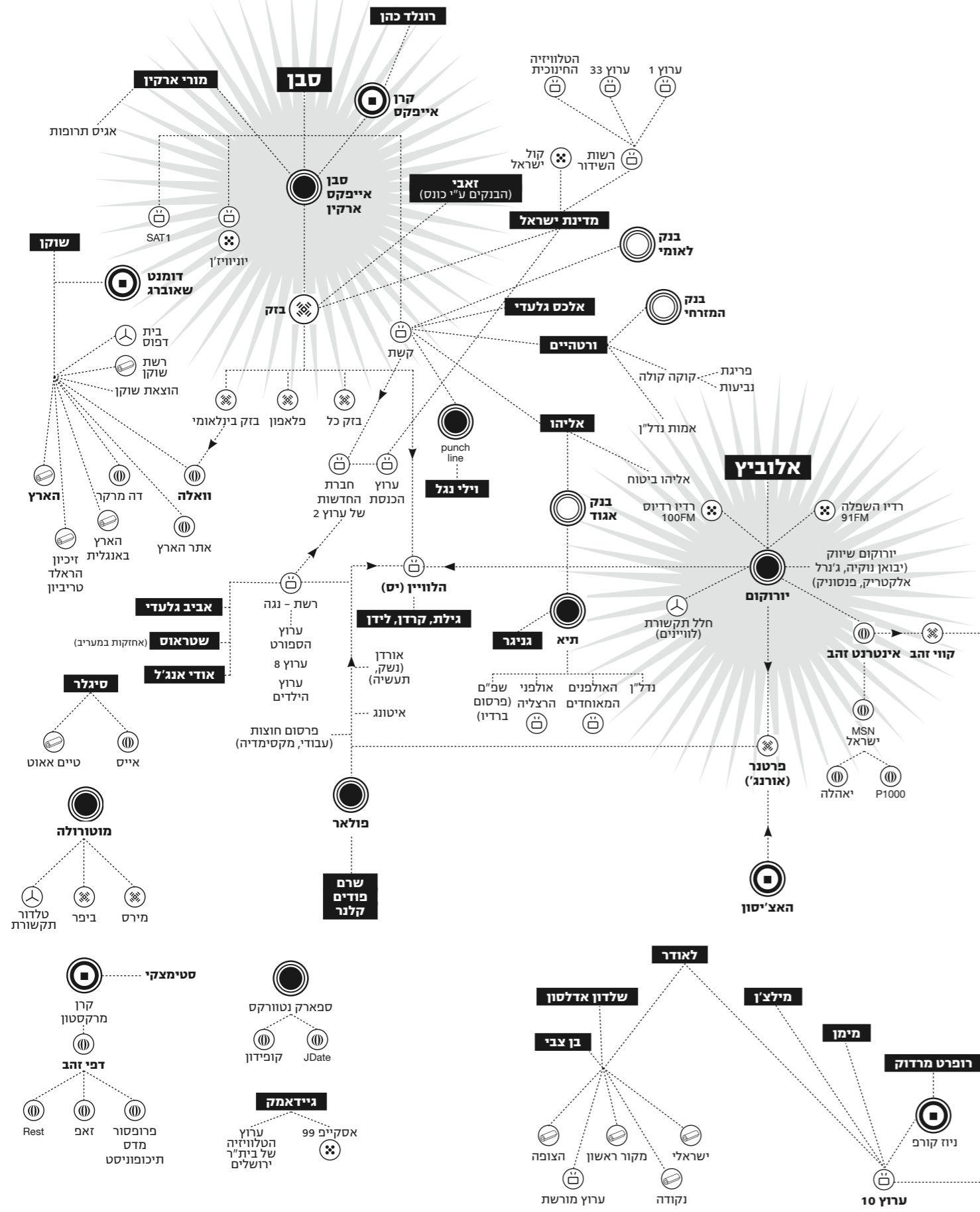
של אתר שמועד בפני עצמו. נראה כאילו אין שם יד מכוונת אמיתית. ואומנם, בעייה זו אינה ייחודית ל"nrg. גם הקשרים בין "ידיעות אחרונות" ל"Ynet אינם פשוטים (ראו, "העין השביעית" 63, יולי 2006) והניכור בין המערכות גדול. הן Ynet, הן nrg נחשבים לבנים חורגים של עיתונות. אלא שגרמה שב"Ynet מצליחים להיענות לאתגר של בניית מערכת עצמאית שגם עושה כותרות מעת לעת, מצב שב"nrg יכולים רק להתקנא בו – מה שמחזיר אותנו לסוגיית העורך הראשי החזק, הנהנה ממעמד ומסמכותיות. לתוך הואקום שנוצר נכנס האיש החזק באתר, המנכ"ל שאולי אלימלך, מקורבו של המו"ל, נמרודי, שהצליח להצדיק את

מפת הבעלות בתקשורת הישראלית

זה תקופה ארוכה שהתקשורת הישראלית משתנה. גופים חדשים רבים התווספו לתחום התקשורת, שהלך והתמסחר. יחד עם ריבוי הגופים – רבו גם האינטרסים. "העין השביעית" מגיש לקוראיו תרשים זה כדי שישמש מפה לארץ הלא-מספיק ידועה עדיין של התקשורת במדינת ישראל. התרשים מאפשר לזהות את הבעלות הצולבות של בעלי הון על כלי תקשורת בארץ ובעולם, את האינטרסים הצולבים של בעלי הון המחזיקים בגופי תקשורת מחד ובחברות מסחריות מאידך, ואת

הריכוזיות השולטת בשוק התקשורת – כמו גם במשק הישראלי כולו. שלל הצורות והקווים שיוצרים את התרשים אינם באים לבקר, או אפילו לפרש, את התקשורת הישראלית, אלא לשמש כלי עזר לכל אחד מצרכניה כדי שיוכל ליצור לעצמו תמונת מצב מושכלת על המתרחש בה, להביט בה בצורה שקופה יותר, אמיתית יותר.

שוקי טאובסיג

	טלפון
	אינטרנט
	עיתונות
	רדיו
	טלוויזיה
	תשתיות תקשורת
	בנק
	חברה בינלאומית
	חברות אחזקה והשקעות

{ השורה התחתונה }

אירועי תקשורת

■ ספטמבר

5 | המנכ"ל הוותיק פורש. חיים אינלברג, מנכ"ל קבוצת "הארץ", פורש מתפקידו לאחר 25 שנים, שבהן היה בין היתר מנהל מחלקת המודעות, מנהל מקומני שוקן ולאחרונה מנכ"ל הקבוצה. לדברי המו"ל עמוס שוקן, מילא אינלברג לפני פרישתו תפקיד מרכזי במגעים שהובילו באוגוסט השנה למכירת 25 אחוז ממניות הקבוצה לתאגיד ההוצאה לאור הגרמני "דומונט שאוברג".

6 | ועדה תבדוק סיקור המלחמה. מועצת העיתונות החליטה להקים ועדה שתקבע כללי אתיקה לסיקור עיתונאי בימי מלחמה, בעקבות הביקורת על תפקוד אמצעי התקשורת במלחמת לבנון השנייה. בראש הוועדה תעמוד היו"ר החדשה של המועצה, השופטת בדימוס דליה דורנר. ההחלטה על כך התקבלה בישיבה הראשונה של המועצה בראשות דורנר. העיתון "ידיעות אחרונות", שצניגו התנגד לבחירת דורנר ליו"ר המועצה, הפסיקו את פעילותם במועצת העיתונות בעקבות הבחירה (ראו עמוד 38).

7 | מרדוק לערוץ 10. תאגיד "ניוז קורפ אירופה", בשליטתו של איל העיתונות רופרט מרדוק, עומד לרכוש תשעה אחוזים מהבעלות על ערוץ 10. העסקה הועברה לאישור הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו. כתוצאה מכך יקטן חלקם של המשקיעים רון לאודר וארון מילצ'ן, המחזיקים יחד 49.9 ממניות הערוץ. המשקיע יוסי מימן מחזיק כ-51 אחוז ממניות הערוץ.

10 | הגולשים הוציאו דיבה. עורך דין מירושלים הגיש תביעת דיבה נגד העיתון "הארץ", בטענה שגולשים באתר

"גוגל" ואיי.פי משתפות פעולה מי מנצל את מי?

זו כבר כנראה אקסיומה: ככל שגופים צורכים עוצמה, מתגלה פער בין מעשיהם לבין המטרות המוצהרות שעל בסיסן הוקמו. המקרה של ענקית החיפוש המקוון "גוגל", שסיסתמה המוצהרת היא "Do No Evil", נראה סולידי: החברה בסך-הכל עוסקת במיון ואחסון מידע. אלא שאחת המגמות הנמרצות שקידמה "גוגל" ככל שצברה כוח ואהדה היא הפרה הדרגתית ומודעת של זכויות יוצרים למיניהן; זה התחיל עם הפרויקט המגלומני "גוגל פרינט", ששם לו למטרה לסרוק את כל הספרים בעולם (החברה קראה לכל מי שחש שזכויות היוצרים שלו מופרות לבקש – רטרואקטיבית – לא להיכלל בפרויקט), והמשיך עם שירות "גוגל ניוז", המרכז כותרות, תמונות ותקצירים מאתרי חדשות בכל העולם. השירותים שמציעה "גוגל" לאחסנה ושיתוף של סרטונים ("גוגל בייס"), גם הם אינם כוללים מסנן עריכה כלשהו, ומאפשרים לגולשים מכל העולם להעלות לרשת סרטים, תמונות וטקסטים מוגנים בזכויות יוצרים. על רקע זה ועל רקע צניחת מחירי המידע (בין אם בשל ירידת מוסר התשלום של קנייני התוכן המסורתיים ובין אם בשל זמינותם הגוברת של מידע ויצרני תוכן חינמיים), קל להבין מדוע כמה מהנפגעות העיקריות של עידן האינטרנט הן סוכנויות הידיעות הוותיקות. אין פלא אם כך שהסכם שיתוף הפעולה שנחתם בין "גוגל" לסוכנות הידיעות אי.פי. (Associated Press) הוגדר כניצחון למדיה המסורתית, "הישנה": בהודעה לעיתונות שהוציאו אי.פי ו"גוגל" נכתב בפירוש כי ההסכם כולל סכומי כסף שיעברו מענקית החיפוש לסוכנות הידיעות. אל שולי ההודעה נדחקה העובדה שטיב שיתוף הפעולה לא נחשף, והסכומים גם הם נותרו עזומים, הודות להסכם חיסיון שנחתם בין החברות. ההישג מתעצם כשמבחינים שמדובר במהלך המנוגד

לחלוטין לחזון העסקי המקורי של "גוגל", שמתבסס על מנגנונים אוטומטיים הממיינים ומאחסנים תוכן שנוצר על-ידי אתרים וגולשים. מה בער לה פתאום, לחפשנית הכי מבוקשת ברשת, לשלם עבור מידע שרובו זמין באינטרנט בחינם? המפתח עשוי להימצא בתביעות ענק מהסוג שהגישו נגד "גוגל" (בנפרד) סוכנות הידיעות הצרפתית (AFP) והאיגוד הבלגי לעורכי עיתונים (BANE), בטענה להפרת זכויות יוצרים. בתור מפירת זכויות יוצרים סדרתית, "גוגל" השכילה למתג את עצמה כגוף דמוקרטי שמטרתו ביזור מקסימלי של מידע לטובת העצמתם האישית של כלל הגולשים, אף שבפועל מעולם לא טרחה להכחיש שהיא עוסקת בזן המקמק ולגיטימי למחצה של פעילות עבריינית לכאורה. באופן טבעי, עם התעצמותה של החפשנית החלו להיווצר סדקים בתדמיתה, וברור לכל שהיה זה רק עניין של זמן עד שתעמוד "גוגל" כנגד סנקציות וגוריידין מחמירים, בדומה לחברת "מיקרוסופט". להסכם שיתוף הפעולה בין מנוע החיפוש לאיי.פי יש משמעות הרתעתית ברורה כלפי יצרניות תוכן המאיימות בתביעה: מיסוד היחסים עם מקורות מידע מהסוג של אי.פי מאפשר ל"גוגל" להסיר ממנועי החיפוש שלה כל גוף שיטען להפרת זכויות יוצרים, ועדיין לספק לגולשים מגוון רחב של מידע. במלים אחרות, במהלך זה הצליחה "גוגל" להכשיל מראש את רוב נסיונות העתירה שעשויים ליפול עליה בתחום זכויות היוצרים, ולהרתיע כל יצרנית תוכן שחלמה לרגע לזכות בפיצויים כלשהם מענקית החיפוש. דוגמאות מקומיות כבר יש לנו: "וואלה!" ו"Ynet", שחזרו בהם מאימויהם לתבוע את "גוגל" ישראל. יכול להיות שאיי.פי שברה את השביתה עוד לפני שנערמו הצמיגים על הכביש?

איתמר ב"ז

אירוע: רות גוייל

העיתונות עוד לא אזרחית

בלוג הוא בלוג הוא בלוג

מסאלם פאקס ועד לוולווט, מרוברט סקובל ועד מר בראון – בכל רחבי העולם מעלים את הבלוגרים על נס. יש המכתירים אותם כנציגים של עיתונות חדשה, "עיתונות אזרחית", וטוענים כי הבלוגוספירה ירשה את מקומה של התקשורת המקצועית בכל הנוגע לסקופים ולסיפורים. בחוגי המדיה החדשה מלת הבאזו האחרונה היתה "ווב 2.0" – קונספציה הגורסת בין השאר כי תוכן עצמאי הנכתב על-ידי גולשים ובלוגרים ייטול מהעיתונות המסורתית את מעמדה. אלא שסקר שנערך על-ידי מכון המחקר PEW בארצות-הברית נועץ סיכה לא קטנה בבלון הזה: בעוד שהתקשורת ממחרת לחבק את הבלוגרים ולקשור להם כתרים – רובם כלל אינם רואים עצמם כעיתונאים. על-פי הסקר, רק כשליש מבעלי הבלוגים בארצות-הברית לפי תחומים מגלה כי שיעור העוסקים בחדשות זעום. רוב הבלוגרים גם לא טורחים לבצע פעולות עיתונאיות כמו אימות עובדות, ייחוס מקורות או פרסום תיקונים: 35% שוקרים לאמת עובדות

ניב ליליאן

האינטרנט של העיתון פגעו בשמו הטוב. לטענת עורך-הדף שמעון דיסקין, שהגיש תביעה בסך 200 אלף שקל, מוטלת על "הארץ" אחריות לדיבה שכן כותבי התגובות באתר (הטוקבקים) לא נדרשים להזהות ואין טיוח מוקדם של הדברים המתפרסמים.

11 | קנסות כבדים למפירי זכויות. יוגדלו הקנסות על בעלי זכויות בתחום התקשורת, במקרה של הפרת כללי הזכויות – כך החליטה ועדת השרים לענייני חברה וכלכלה. השינוי, שייכלל בתיקון לחוק התקשורת (בזק ושידורים), נועד, לדברי מנכ"ל משרד התקשורת מרדכי מרדכי, לשפר את יכולת האכיפה, כדי "למנוע את ניצול כוחם של בעלי הרשויות בשוק התקשורת, באופן בלתי תחרותי או באופן הפוגע בציבור הצרכנים". התיקון בחוק טעון אישור מליאת הממשלה והכנסת. גם הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו ביקשה אישור להעלאת הקנסות על מפירי כללי הזכויות.

14 | השמות פוברקו, הכתב התפטר. העורך המשפטי של "דה מרקר", המוסף הכלכלי של "הארץ", עודד ארבל, התפטר מתפקידו לאחר שבכתבה פרי עטו נכללו שמות של עורכי-דיון מבלי שצוין כי הם בדויים. מערכת "דה מרקר" פרסמה הבהרה לקוראיו, שבה נאמר כי היא "זאה את הדבר בחומרה והיא פועלת להפקת הלקחים המתבקשים מהמקרה". הכתבה עסקה בשעות העבודה של עורכי-דיון, ובירור שערך "מעריב" העלה כי חלק מעורכי-הדיון שצוטטו בכתבה אינם קיימים או שאינם מתאימים לתיאור שהופיע בכתבה.

17 | גל פיטורים ב"מעריב". עשרות עובדים עיתונאיים ומנהליים ב"מעריב" יפוטרו בעקבות התוצאות העסקיות של העיתון ברבעון האחרון. הדו"חות הכספיים של "מעריב" למחצית הראשונה של 2006 מצביעים על הפסד תפעולי של 12.7 מיליון שקל, למרות גידול בהכנסות בשיעור של חמישה אחוזים בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. בתגובה לדיווחים על הפיטורים אמר

חסרבים להיות שעיר לעזאזל

ת מ ר ג ו ט מ נ

הזו... אמנם זה הכישלון היחיד שלא מרווחים עליו בתקשורת, אבל זה לא אומר שהוא לא קרה. נכשלנו במבחן האחריות ובמבחן האיפוק, במבחן הענווה ובמבחן האהדה, במבחן ההגינות ובמבחן העקביות, במבחן הקשקשת ובמבחן האמינות".

הגופים הרגולטורים, ביניהם מועצת הרשות השידור, מליאת רשות השידור ומועצת העיתונות, הכריזו על שורה של מהלכים שבכוונתם לנקוט כדי לברוק את תפקודם של הארגונים התקשורתיים המסורים לפי קוחם; מרבית כלי התקשורת קיימו ישיבות לניתוח בדיעבד של האופן שבו סיקרו את המלחמה.

מאחורי שלל היוזמות, ימי העיון, מהלכי הבדיקה והדו"חות שנערכו בשבועות האחרונים מסתתרים מניעים שונים ולעתים גם סותרים: רצון כן לברר

השופט דליה דורנר, יו"ר מועצת העיתונות: העיתונאים שפינו אליהם טענו שהם פעלו כשורה. לדבריהם, כל המידע שצודר ופורסם עבר את אישור הצנזורה וחלקו הגדול אף נמסר מדוברת צה"ל וממפקדים בצבא

לעומק את הקשיים בהתנהלותה, ובר בכך גם צורך להגיב על גלי הביקורת והזעם שהוטחו בה. הציבור, ככל שאפשר לשפוט מסקרי דעת קהל ומזרם התלונות לנציגי תלונות הציבור ברשות השידור וברשות השנייה, תיעב את התקשורת קצת פחות משתיעב את החיובאללה. לנציב תלונות הציבור ברשות השנייה הוגשו במהלך המלחמה 1,293 תלונות, מהן 1,023 התמקדו בשידורי החדשות, 638 בעבירות אתיקה עיתונאית (כולל דיווח על מיקום נפילת טילים, ביקורת מופרות כלפי צה"ל והדרג המדיני, מידע מפורט מדי על תנועות צבא וזריעת דימוי ליוזמה), ו-161 הופנו כלפי מגישים

שונים. לנציב תלונות הציבור ברשות השידור הוגשו 210 תלונות (קשה לדעת אם מיעוט התלונות נבע מהתנהלות שהתקבלה יותר על דעת הקהל, או אולי ממיעוט הצופים בשידורי הערוץ הראשון). רובן קבלו על כך שהשידורים מסייעים לאויב לשפר את טיווח הרקטות ולוקים בביקורתיות יתר כלפי פעולות הצבא, וזה גם כאשר התברר מעל לכל ספק שהתנהלות הצבא לקויה, והמלחמה אינה מתנהלת כפי שציפו בימי האופוריה הראשונים.

גם מי שמכיר את סגנון התלונות – המתלוננים הקבועים – לנציבי התלונות אינו יכול להתעלם מהן. על כך יש להוסיף סקר שערך פרופ' גבי יומן מאוניברסיטת חיפה בקרב מרגם של 500 מרואיינים מרחבי הארץ, אשר נתוניו פורסמו בכנס משותף שקיימו בסוף אוגוסט מרכז האתיקה בירושלים, שלייד משכנות שאננים, והמכון הישראלי לרמוקרטיה. מהסקר עולה, כי כמעט 50 אחוזים מהציבור סבורים שהתקשורת הישראלית פגעה במורל החיילים במהלך המלחמה. שיעור כמעט זהה (47.2%) סבורים שהתקשורת פגעה במורל העורף. לדברי פרופ' יומן, אלה נתונים יוצאי דופן המעידים על חוסר אמון בתקשורת בתקופת מלחמה, שכמותו לא נרשם מאז מלחמת יום הכיפורים. מיד בתום הקרבות חזרו שיעורי האמון של הציבור בתקשורת לממדיהם המקובלים.

הנתונים הללו התקבלו כמשבר אמון מצד הקהל, שהצביע על צורך בכך בית מקצועי, רציני ויסודי. הרגולטורים וכמעט כל הגופים המשרדים יצאו בהודעות לעיתונות על מהלכי בדיקה מהותיים שבכוונתם לנקוט. מליאת מועצת העיתונות, למשל, הקימה בספטמבר ועדה לקביעת כללים אתיים לסיקור בעת מלחמה; יו"ר מועצת הרשות השנייה, נורית דאבוש, הטילה על היועץ המשפטי של המועצה ועל אחת מחברות המועצה ללמוד לעומק את כללי הרשות הנוגעים להתנהלות עיתונאית בעת מלחמה ולקבל החלטות בתחום זה; ועדת הטלוויזיה של מליאת רשות השידור מתערת להקים ועדת משנה לנושא שאמורה גם להגיש המלצות; מנכ"ל

זכיינית ערוץ 2 "רשת", יוחנן צנגן, הבטיח לקיים סקרים בקרב קבוצות מיקוד ולהשתמש בתוצאותיהם לבדיקה של שידורי הטלוויזיה בעת המלחמה, לכנס פורום בכירים של "רשת" שידון בהפקת לקחים, ולהקים פורום כללי-ערוצי, משותף לכל כלי התקשורת, שימנה איש מקצוע מהימן לכתובת דו"ח חיצוני על הסוגיה.

כל אלה כרוכים בתהליכים אטיים. בר בכך נערכה שורה של ימי עיון וכנסים. יו"ר ועדת הטלוויזיה של רשות השידור, יעקב שהם, יום יום עיון בהשתתפות מנהלים וכתבים בכירים, משום ש"איך להתעלם מרגשות הציבור, חייבים לברוק את התקשורת שאינה פרה קרושה". אך אחד המשתתפים, שהעדיף להיות בעילום שם, אמר כי "כל הסיפור הסתכם בדיבורים ובהוצאת קיטור". גם מועצת הרשות השנייה ערכה יום עיון פנימי, סגור לסיקור תקשורתי, בהשתתפות הצנזורית הראשית, רוברת צה"ל ונציגי כלי התקשורת. נורית דאבוש האיצה בנציגי הגופים המשרדים לקיים בדיקה עצמאית על התנהלותם. "אני מאמינה שהתקשורת צריכה להיות קשובה לצורכי הציבור. בעניין הזה האחריות מוטלת על כלי התקשורת, ולא עלי כרגולטור. אמרתי להם ביום העיון שאני מצפה שהם יבדקו את עצמם, והם הצהירו שיעשו זאת. מעבר לכך, אף אחד מהמשתתפים בדיון לא הציג עמדה חד-משמעית". אך איש תקשורת בכיר, שהתבקש להביע את דעתו על דברים אלה, ענה בפשטות: "הכל קשקוש". ואמנם, עיקר הדיון נסוב על החריקות בעבודה מול הצנזורה ורוברת צה"ל, ועל השאלות אם שיעור השידורים החיים והאולפנים הפתוחים היה מוגזם, אם חלק מהמידע שנמסר גרם לפגיעה בבטחון הצבא, וכיצד לשלב בין תוכניות מסחריות, כמו "כוכב נולד", לבין מהדורת חדשות על נפילת רקטות ופגיעה באזרחים. והבדיקה העצמית שהוכטחה לדאבוש מתנהלת בעצלתיים ובפרופיל נמוך.

בגליצה"ל ובחברת החדשות של ערוץ 2 ערכו מיד לאחר המלחמה סדרת ישיבות שהוקדשו לפוסט מורטם של סיקור תקופת המלחמה. "חלק גדול

הדיונים הפנימיים שנערכו בארגוני התקשורת על תפקודם בעת הקרבות בלבנון התנהלו באיפול תקשורתי מוחלט ולא הניבו עד כה מסקנות מעשיות; התחושה הכללית היא שרק מעט טעון תיקון

מהדיונים עסקו בכלל בצד הטכני", אומר גורם בכיר בגליצה"ל, "וגם בנוהלי עבודה של חילופי משמרות בין כתבים ותיקים לחדשים, או בעלויות הגבוהות של הגל הפתוח. בסך-הכל התחושה היתה שאנחנו היינו בסדר גמור, ומי שעשה טעויות בתחום התקשורת היו הצבא והצנזורה, או כלי התקשורת המתחרים". יש שלא במפתיע, גם בחדשות ערוץ 2 הגישה דומה. "יש לנו פורומים קבועים שמתכנסים פעמיים בשבוע", אומר גורם בכיר בערוץ. "בשלהי המלחמה הקדשנו אותם לפוסט מורטם מקצועי, מהסוג שעושים כל הזמן, בעיקר בתחום הידוק ההנחיות בנוגע לגבולות המותר והאסור בשידור החי. בסך-הכל, שלושת הערוצים המרכזיים שידרו בזמן המלחמה קרוב לאלף שעות, רובן בשידור חי, ובמהלכן לבטח נאמרו דברים

נורית דאבוש, יו"ר מועצת הרשות השנייה: בעניין הזה האחריות מוטלת על כלי התקשורת, ולא עלי כרגולטור; אמרתי לעיתונאים שאני מצפה שהם יבדקו את עצמם, והם הצהירו שיעשו זאת

מיותרים ולא מדויקים ונעשו שגיאות. מקרים מסוג זה הם בלתי נמנעים בתנאים כאלה, אבל הטעויות היו מינוריות ולא גרמו לעבירות משמעותיות, בוודאי לא בכל מה שנוגע לבטחון החיילים".

מרבית אנשי התקשורת יחתמו על הדברים האלה. הם אינם סבורים שהתקשורת מעלה בתפקידה. את הכשלים והתקלות הם מייחסים לאינטנסיביות של השידור החי והאולפנים הפתוחים, לעידן הטכנולוגיה המתקדמת והרבי-ערוצית, וכן לחריקות וליקויים בעבודה מול דוברת צה"ל והצנזורה. "העיתונאים שפינו אליהם טענו שהם פעלו כשורה", מאשרת נשיאת מועצת העיתונות, השופטת בדימוס דליה

דורנר. "לדבריהם, כל המידע ששודר ופורסם עבר את אישור הצנזורה, וחלקו הגדול אף נמסר מדוברת צה"ל וממפקדים בצבא. אנחנו מחויבים להגן על חופש העיתונות, כמו גם על בטחון המדינה".

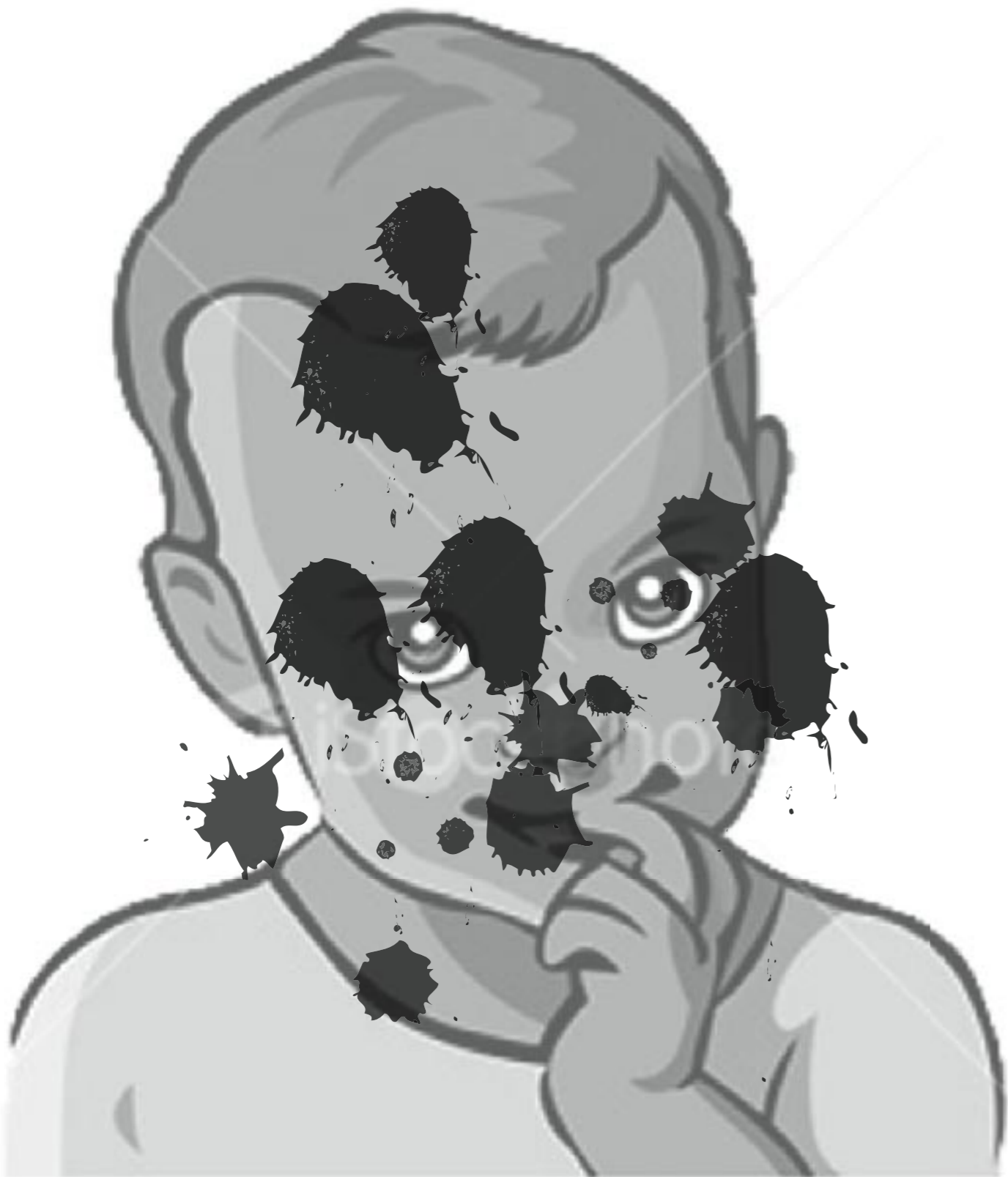
גורם בחדשות ערוץ 2 מוסיף: "יש פה תגובת נגד מוגזמת שעלולה לגרום נזק לעיקרון של תפקיד התקשורת בעת מלחמה. היא גם מסיטה את תשומת הלב מהדרג הצבאי והמדיני, שהם האחראים העיקריים למהדלי המלחמה. אנחנו צריכים לברוק את עצמנו, וזה יהיה יהיר ובלתי מקצועי מצדנו אם לא נעשה זאת, אך אסור לגרום לאלם ולהשתקה".

מתוך הצורך למצוא שעיר לעזאזל שעליו ניתן לפרוק את רגשות התסכול והזעם מתוצאות המלחמה.

כך או כך, ככל שחולפים הימים שוקע האבק ונגרעות הרוחות, ומתמוססות ההבטחות להגיש דו"חות בדיקה ולקיים דיונים מעמיקים שיובילו למסקנות יישומיות. יוחנן צנגן, למשל, אינו מוכן למסור מידע על קצב ביצועם של המהלכים שזם. בסיכומו של דבר, לכלי התקשורת יש מרד יחיד המכתיב את אופן פעולתם: הרייטינג. כל עוד הוסיפו האזרחים לצפות בטלוויזיה, להאזין לרדיו, ולקרוא עיתון, נותר זרם התלונות ללא מענה ממשי. הציבור גידף, קיטר וכעס, אך לא סגר את המקלט והעיתון. כתוצאה מכך הגיעו נתוני הרייטינג של תוכניות החדשות, השידורים החיים והאולפנים הפתוחים לשיאים חדשים. בנסיבות אלה קשה לראות את התקשורת משנה את דרכי פעולתה במלחמה הבאה.

ועוד מלה על שקיפות. התקשורת, הדורשת השכם והערב מהגופים הצבאיים והאזרחיים לחשוף לפני הציבור כל דיון וכל חקירה פנימית המתנהלת בתוכם על כל תקלה ותהליך קבלת החלטות, אינה מיישמת את העיקרון הזה כאשר מדובר בה עצמה. כל הדיונים בגופי התקשורת השונים התנהלו מאחורי דלתים סגורות, תוך איפול מוחלט, ורק גורמים בעילום שם היו מוכנים לספר על מה שנאמר בהם. ואולי גם זה נושא ראוי לביקורת על התנהלות התקשורת. ■

מערכת "העין השביעית" מזמינה אנשים, שלדעתם נעשה להם עוול מובהק כאשר כתבו עליהם בעיתון (או דיווחו עליהם בכלי תקשורת אלקטרוניים), להציג בפניה את גרסתם. תלונות משכנעות ייחקרו ויפורסמו ב"העין השביעית"

מאמצים גרסה

ב"7 ימים" פורסמה כתבה על תופעות פסיכיאטריות קשות המתגלות אצל ילדים שאומצו בחו"ל. בדיעבד מסתבר שהצגת הנתונים בכתבה היתה מטעה

לימוד טבת

ב

9 ביוני הודעו עולמם של הורים מאמצים, ילדים מאומצים והורים שנמצאים בהליכי אימוץ או ששקלו לאמץ. במוסף "7 ימים" של "דיעות אחרונות" התפרסמה כתבה מאת אריאלה איילון, ובה נטען כי לפי מחקרים חדשים, בין 35% ל-40% מהילדים שאומצו בחו"ל סובלים מבעיות פסיכיאטריות. עוד נכתב כי שיעור העבריינות בקרבם גדול פי ארבעה בהשוואה לאוכלוסייה הכללית של בני גילם; תופעות של התנהגות מינית מופקרת, בעיקר בקרב בנות, גבוהות פי חמישה מהממוצע, וילדים שאומצו אחרי שמלאו להם שמונה חודשים מצויים בסיכון גבוה ללקות בהפרעות קשב וריכוז קשות, היפראקטיביות, בעיות בוויסות רגש, דיכאון, נסיגה רגשית והסתגרות, הפרעות אכילה, חוסר הבחנה ושיפוט מציאות לקוי ומחלות נפש.

בכתבה שובצו ראיונות עם שלושה הורים מאמצים שגוללו את סיפור חייהם עם ילדיהם המאומצים, הסובלים מהפרעות רגשיות ופסיכיאטריות קשות. כן רואיינו ארבעה פסיכולוגים ופסיכיאטרים שמנו את הבעיות שמהן עלולים לסבול ילדים מאומצים, את הסיבות להן ואת אפשרויות הטיפול הקיימות.

במבט ראשון הותירה הכתבה אצל הקורא רושם קשה מאוד על מצבה של אוכלוסיית הילדים המאומצים ועל המצוקה שאליה נחשפות לכאורה משפחותיהם. ואולם, בחינה שנייה של הכתבה מגלה כי לממצאים המרעישים שהיא מתיימרת להציג אין אסמכתות ממשיכות. למעשה, אין שום איזכור בכתבה לעורכי המחקרים, מתי והיכן נערכו, כמה ילדים השתתפו בהם ובאילו גילים, והיכן הם אומצו.

איילון, שההשגות הוצגו בפניה, העבירה תגובה משותפת עם רונן טל, שסייע לה בכתבה: "לצורך הכנת הכתבה העבירו אלינו חלק מהפסיכיאטרים המרואיינים בה למעלה מעשרה מחקרים שפורסמו בשנים האחרונות ולאחרונה, ואשר התייחסו למעקב אחרי הילדים המאומצים והמצוקות שהתגלו בכמה מהם. שני המחקרים הישראליים החדשים צוינו בכתבה, לרבות שמות החוקרים ובתי החולים שבהם הם נערכים".

אך מבדיקת "שני המחקרים הישראליים", היחידים שמוזכרים בכתבה, שערכו

ד"ר מירי קרן וד"ר גרי דיאמונד, עולה כי הם לא עסקו כלל בשיעור הילדים המאור מצים הסובלים מבעיות פסיכיאטריות. מחקרה של ד"ר קרן, מנהלת היחידה לגיל הינקות בבית החולים גהה, שנערך בימים אלה, עוסק בסימני הזיהוי של ילדים מאור מצים העלולים לפתח בעיות רגשיות, ובסימני זיהוי של הורים מאמצים העלולים לפתח בעיות רגשיות בעקבות אי-היכולת להביא ילדים לעולם. גם ד"ר דיאמונד, המנהל הרפואי של אשפוז יום שיקומי בבית החולים שניידר ומנהל היחידה להתפתחות הילד של שירותי בריאות כללית בגוש דן, עורך מחקר חשוב שטרם הסתיים, ובו הוא בודק כלי סינון ראשוני להתאמה פוטנציאלית של הורה לילד מאומץ, על-פי מודל זיהוי המורכב מסימני התקרבות ותגובות של הילד להוריו המאמצים.

כמה הורים מאמצים (ששמותיהם שמורים אצל ה"מ) פנו לאיילון לאחר פרסום הכתבה בבקשה שתעביר לידיהם את פרטי המחקרים, כדי שיתרשמו בעצמם. לדבריהם, איילון סירבה בטענה כי אין לה חובת דיווח. לדברי א', אחת האמהות שפנתה אל הכתבת, איילון אף אמרה לה: "אם הבת שלך כליך מוכשרת, מה אכפת לך בכלל?". על טענה זו בחרה איילון לא להגיב.

בשבוע שלאחר פרסום הכתבה הוצפה מערכת "7 ימים" במכתבים וזעמים, ובעיקר קבות כך הוקדש מדור "מכתבים למערכת", שנפרש על פני שני עמודים, לתגובות עליה. בין התגובות, כצפוי, הורים לילדים מאומצים שמספרים דווקא על החוויות הטובות שלהם ומוחים על מסקנות הכתבה, וילדים מאומצים שבגרו ונעלבו מהתיי אורים המופיעים בה, או חוששים מהסטיגמות שידבקו בהם. רבים מהמגיבים, ובהם אנשי מקצוע רלבנטיים, טענו כי הכתבה מגמתית ואינה נותנת במה להצגת הצד השני של האימוץ, ושנראה כי מטרתה העיקרית היתה לעורר סנסציה במחיר של הכפשת אוכלוסייה שלמה. כן פורסמו כמה מכתבים שתמכו בהעלאת הנושא.

הנה הפתעה: כמה מאנשי המקצוע שרואיינו לכתבה של איילון וטל מחו במכתבי התגובה על הטענה העיקרית שהועלתה בה. אחת מהן היא נחמה טל, המפקחת הארצית לאימוץ בין-ארצי וסגנית מנהלת השירות למען הילד במשרד הרווחה, האמונה שנים רבות על תחום אימוץ הילדים בחו"ל. טל רואיינה לכתבה בנושא הקריטריונים לאימוץ ילדים והתבקשה לספק נתונים כלליים. להלן קטע ממכתבה: "כמי שעוסקת קרוב לשלושים שנה בנושא האימוץ... וכמי שמכירה עשרות מחקרים בנושא, אני קובעת חד-משמעית כי הנתון (המספרי) על ילדים מאומצים הסובלים מבעיות פסיכיאטריות: ל"ט" <

← הכתבה טענה כי שליש מהילדים המאומצים בחו"ל מפתחים בעיות נפשיות חמורות ← הכתבים לא הבחינו בין קשיי התנהגות מקובלים ובין מצבים נפשיים חריגים ← הכתבה לא הציגה נתון המשווה קשיי הסתגלות של ילדים מאומצים לילדים שגדלו אצל הורים ביולוגיים

העין השביעית

כתבת לענייני עיתונות ותקשורת

“העין השביעית” הוא במה לעיתונאים המוטרדים מהרמה המקצועית ומהאתיקה

של התקשורת הישראלית. זהו כתב־העת היחיד שבו תמצאו התבטאויות

מעמיקות על הקשר בין פוליטיקה לתקשורת, על מאבקים בין עיתונים,

על יחסי מו”ל-עיתונאי, על ניגוד אינטרסים, על זכות הציבור לדעת ועוד.

להזמנות:

טל' 1-800-20-2222

פקס' 02-5631122

ניתן לרכוש את גליונות “העין השביעית”
בכל חנויות סטימצקי וספרי

נחמה טל, המפקחת על אימוץ בין־ארצי
במשרד הרווחה: “אמרתי לכתב שאני מוחה על
נושא הכתבה ומעוניינת להגיב לנאמר בה, אך
הוא לא הסכים לקחת תגובה והתעקש רק על
קבלת נתונים סטטיסטיים יבשים”

בשקר יסודו. אין אף מחקר המדבר על מספרים כאלה. הכתבה גם יוצרת רושם כי אחוזים גבוהים מהילדים המאומצים סובלים מהפקרות מינית ומנטייה לזנות. אין דבר עקום ומוזעזע מקביעה כזו... הכתבה כולה מבוססת על שלושי ארבע רוגמאות קיצוניות, שחוג מלייצג את עצמן אינן מייצגות מאומה. אני מצהירה כי אחוז הילדים הפגועים קשה מבין המאומצים הוא נמוך מאחוז הילדים הפגועים באוכלוסייה בכלל”.

טל מספרת שאילון פנתה אליה כדי שתדבר על “הבעיות הקשות של ילדים מאומצים”, והיא השיבה לכתבת שהמידע שבידיה אינו נכון, וכי בידיה להמציא לה מידע ומחקרים המפריכים אותו לחלוטין. “כמה ימים לאחר השיחה עם איילון”, מספרת נחמה טל, “התקשר אלי רונן טל ואמר שהוא מסייע בכתבת הכתבה ומער ניין לאסוף נתונים סטטיסטיים. אמרתי לו שאני מוחה על נושא הכתבה ומעוניינת להגיב לנאמר בה, אך הוא לא הסכים לקחת תגובה והתעקש רק על קבלת נתונים סטטיסטיים יבשים. כיוון שאני עובדת מדינה והנתונים פתוחים לכולם, נתתי לו אותם”. לטענה הזו משיבים שני הכתבים: “בשיחת רקע מקרימה שקיימתי (איילון; ל”ט) עם נחמה טל ובשיחת המשך שערך איתה רונן טל, לא הוצגו בפנינו כל מחקרים שהם. הנושא המחקרי כלל לא עלה”. טל לא הציגה בשיחה את המחקרים שבידיה, אך בהחלט הביעה את עמדתה שלא קיבלה ביטוי בכתבה.

נוסף למכתבה של טל פורסמה גם תגובתן של שתיים מארבעת אנשי המקצוע שרואיינו לכתבה – ד”ר תמי מווס, פסיכיאטרית ילדים ונוער, וד”ר דנה לורר עמישר, פסיכיאטרית ילדים בגיל הרך. בכתבה תיארו השתיים בעיות שעלולות להופיע אצל ילדים מאומצים והוריהם. בתגובתן כתבו כי “בניגוד לרושם שנוצר מהכתבה, ולפיו חלק ניכר מהילדים פגועים בצורה בלתי הפיכה, מדובר בקבר צה קטנה של ילדים מאומצים”. השתיים הוסיפו כי “הספרות המקצועית מציינת שרוב מקרי האימוץ הינם מוצלחים וגורמים לסיפוק רב לשני הצדדים”, ושמתרתן בכתבה היתה “רק להאיר את עיני המאמצים באבחון ובטיפול התפתחותי, רגשי ומשפחתי”. גם ד”ר מירי קרן, שהוזכרה לעיל, טענה במכתב הסתייגות לפורום אימוץ ב”תפוז” כי תורת הכתבה, שלפיה כשליש מהילדים המאומצים סובלים מבעיות פסיכיאטריות, אינה נסמכת על דבריה ואינה תואמת את עמדתה. כלומר, שלושה מבין ארבעת אנשי המקצוע שרואיינו לכתבה אינם מסכימים עם הטענה העיקרית המופיעה בה.

לטענת איילון, “כל ארבעת המומחים לפסיכיאטריה של ילדים ונוער ורופא מומחה להתפתחות הילד שרואיינו לכתבה זו חזרו ואישרו את הנתון המספרי, שלפיו למעלה משליש מהילדים המאומצים סובלים מבעיות פסיכיאטריות. ד”ר תמי מווס וד”ר דנה עמישר לרר, שהתראיינו לכתבה, אישרו בהקלטה את הנתון המספרי”. אחת המומחיות שעליה מדברת איילון היא ד”ר מירי קרן, שנדהמה לשמוע את תשובתה של איילון. לדבריה, היא מעולם לא אישרה לאיילון את הנתון ששליש מהילדים המאומצים סובלים מבעיות פסיכיאטריות. נוסף לכך, טוענת ד”ר קרן, איילון השתמשה במחקרה – שלא עוסק בשיעורי ילדים עם בעיות פסיכיאטריות, אלא בצורך ללוות פסיכולוגית ילדים מאומצים מהו”ל בגיל הרך – כדי לייצג את הטענה העיקרית בכתבה. לדבריה ד”ר קרן, “סיכמנו שהיא תשלח לי את הכתבה לפני פרסומה, אך היא לא עשתה זאת. כששאלתי אותה מדוע, היא השיבה שאני מוכרת רק בשתי שורות ואין צורך. לאחר שקראתי את הכתבה החרצתי לטעמי, הרגשתי צורך לכתוב את המכתב לפורום הורים מאמצים, כדי להרגיעם”.

ד”ר עמישר לרר מנסה ליישב את הפער בין מכתבה למדור “מכתבים למערכת” ובין טענתה של איילון: “בכתבה נוצר הרושם כאילו יותר משליש מהילדים המאומצים סובלים מהפרעות פסיכיאטריות, ועם הטענה הזאת אני מסכימה. הבעיות שאליהם התכוונתי לא בהכרח מתבטאות בסימפטומים פסיכיאטריים, ובטח שלא נקראות ‘בעיות פסיכיאטריות’. בעיה יכולה להיות, למשל, ילד שבגרותו שואל את עצמו אם הוא ננטש, והוא צריך להיות עם המחשבה והתחושה הזאת. נוסף לכך הפריע לי שהכתבה לא הזכירה כלל את החיובי שבאימוץ ילדים ואת גורלם הקשה בהרבה של הילדים לולא היו מאומצים, וכמובן את הנחת הרבה שהם גורמים להוריהם ברוב המוחלט של המקרים”.

גם ד”ר מווס, המומחית השלישית שעליה דיברה איילון, שחתומה עם ד”ר עמישר לרר על המכתב, מסכימה שהכתבה היתה חרצנית. לדבריה, “יש להבחין בין שני דברים – הפרעות פסיכיאטריות באופן כללי, שאחת מהן למשל היא הפרעת קשב וריכוז, שנחשבת להפרעה קלה שיש לה טיפול, ובין הפרעות פסיכיאטריות קשות. הרושם שנוצר מהכתבה הוא שלפחות שלישי מהילדים המאומצים לוקים בהפרעות פסיכיאטריות קשות, וזה לא נכון; מיעוט מהלוקים בהפרעות פסיכיאטריות לוקים בהפרעות קשות. וזה מה שהתכוונתי להדגיש במכתבי”. כלומר, ד”ר מווס מסכימה עם הנתון המספרי, אך לא עם אופן הצגתו בכתבה. ד”ר מווס גם הדגישה כי בקרב אוכלוסיית הילדים שאינם מאומצים, 12%–15% לוקים בהפרעות פסיכיאטריות – נתון משמעותי שהיה חסר בכתבה לצורך השוואה.

הימים שלאחר פרסום הכתבה היו קשים במיוחד להורים המאמצים, ילדיהם ומכריהם. נחמה טל התייחסה במכתב שכתבה למערכת גם לנושא זה: “אני יכולה שלא להתייחס לניק העצום וחסר התקנה של הכתבה הזו לציבור הילדים המאומצים והוריהם. יותר מכך, הנוק שנגרם להורים פוטנציאליים ששקלו לאמץ ילד, ושחלקם נמצאים באמצע ההליך הלא פשוט הזה, ועתה שוקלים באם להמשיך בו. אני עסוקה במשך ימים בהרגעת הורים המוועזעים מהנוק האדיר שייגרם לילדיהם. חלקם אף שיתפו אותי בתחושתם הקשה, בתגובות הסביבה ובעיקר בתגובות מורים וגננות על מה שנחווה עלידיהם כ’סטיגמה איומה’”.

עו”ד מיכאל ספרד פנה ליועץ המשפטי לממשלה, מני מזוז, בבקשה שיפתח בחקירה פלילית נגד הכתבת והעיתון, בטענה להוצאת לשון הרע נגד ציבור שלם. ספרד טען, בין היתר, כי הכתבה היתה חרצנית ומגמתית ומטרתה היתה לעורר סנסציה. “כתבה, בין אם תוכנה אמת ובין אם לאו, יוצרת מציאות”, כתב ספרד. “כתבה המפורסמת בעיתון כה נפוץ (ועוד ביום שיש) מחנכת את החברה וקובעת עובדות בשטח, שאותן ירגישו הילדים שאומצו ובני משפחותיהם עוד שנים ארוכות”. היועץ המשפטי לממשלה מסר כי בשל קרושת חופש הביטוי הוא אינו מתכוון לפתוח בחקירה פלילית, והחליט להשאיר את הסוגיה לטיפול במישור האזרחי (תביעת פיצויים). עו”ד ספרד ומשרדו מנסחים כעת פנייה לוועדת האתיקה של מועצת העיתונות.

ההשגות שלעיל הובאו גם לידיעת עורך “7 ימים” ניר חפץ, שלא העביר את תגובתו עד מועד סגירת הגיליון.

לימור טבת היא עיתונאית

להשתיק את אנה

"הקרמלין רוצח את חופש הביטוי", נאמר בשלט מחאה שהונף לאחר רצח התחקירנית אנה פוליטקובסקיה, שהיתה אחת המבקרות הבולטות של הנשיא פוטין ושל מעשי הצבא הרוסי בצ'צ'ניה

צילום: רויטרס

התכנסות לזכרה של פוליטקובסקיה מול השגרירות הרוסית בקייב

אנה פוליטקובסקיה שיחקה באש. היה ברור לה ולעמיתיה שהיא מהלכת תמיד על הגבול. בגליון סתיו 2006 של "משימות מסוכנות", כתבה העת של "הוועדה להגנה על עיתונאים", סיפרה על האיומים הנמשכים על חייה. העורכים בחרו בה כאחת מן הלוחמות הבולטות לחופש העיתונות ב־25 השנים האחרונות. בגליון הבא של הרבעון, שמוציא לאור הארגון הבינלאומי הנאבק להגנה על שלומם של כתבים וצלמים ברחבי העולם, כבר יספידו אותה.

בראשית אוקטובר מצאו את גופתה של פוליטקובסקיה, נקובה בארבעה כדורי אקדה, במעלית בבית־הדירות שבו גרה במוסקבה. זו היתה עבודה של מחסל מקצועי, פסקו חוקרי המשטרה. שני כדורים בלב, אחד בראש, ועוד כדור אחד בכתף. להבריה לעבודה לא היה ספק מה היה המניע לרצח, ומי שלח את הרוצח. מדובר "בהתקפה על הרמוקרטיה, על חופש הדיבור ועל הפתיחות ברוסיה", הודיע איגוד העיתונאים של מוסקבה, ובהפגנת אבל קטנה שנערכה בכיכר פושקין הונף השלטן: "הקרמלין רוצח את חירות הביטוי".

הצ'צ'נים שהחזיקו בכ־1,200 בני ערוכה בבית־הספר. "יש עוד כלי־כך הרבה לכתוב על ביסלן", אמרה בריאיון, אבל זה נעשה קשה יותר ויותר כאשר כל העיתונאים שכותבים על כך נאלצים לעזוב". בעת האירוע היא טסה לביסלן, כדי לדווח על החטיפה ולנסות שוב לתווך, אך נפלה, לדבריה, קורבן לנסיון הרעלה. משהו מהל רעל בכוס התה שהוגשה לה במטוס, כך סיפרה, ומיד חשה ברע והובהלה לבית־החולים. היא ניצלה ממוות, אך החומר הרעיל לא זוהה מעולם, שכן על־פי הטענה הושמדו דגימות הדם שנלקחו ממנה.

לצבא הרוסי ולמשטרה היה חשבון ארוך איתה: ב־2001 נעצרה בצ'צ'ניה על־ידי הצבא הרוסי, בטענה שנכנסה לאזור ללא אישור. היא הושלכה לבור, והוחזקה בו שלושה ימים ללא מים ומזון, כשהחייילים שניצבו מעליה מאיימים שיירו בה אם תנסה להימלט. אחר־כך קיבלה איומים חוזרים ונשנים ודרישה להפסיק את תחקיריה, שבהם האשימה אנשי צבא בפגיעה באזרחים. באותה שנה גם נמלטה לוויה ושהתה שם חודשים אחדים, לאחר שקצין משטרה רוסי שלח לה ברואל איום שיתנקם בה על אחת מכתבותיה.

אבל היא לא ויתרה: בשעה שנרצחה היתה בשלבים מתקדמים של הכנת תחקיר על עינויים בלתי חוקיים בעת דיכוי המרד בצ'צ'ניה. כמו באחרים מתחקיריה הקודמים, הופנתה גם הפעם האצבע המאשימה אל אנשיו של רמזאן קאדירוב, ראש ממשלת צ'צ'ניה בחסות מוסקבה. היא מעולם לא ניסתה להסתיר את סלידתה ממנו. "הוא פחדן חמוש עד לשיניו ומוקף שומרי ראש", כינתה אותו בריאיון רדיו יום אחד לפני שנרצחה, ואמרה שיש בידיה ראיות המאפשרות להעמיד לדין כמה מאנשי משטרת הביטחון שלו על עבירות של עינויים והתעללויות אכזריות באזרחים. קאדירוב, כצפוי, גינה את הרצח והכחיש כל קשר אליו.

גם הנשיא פוטין היה אצלה על הכוונת. התחקירים שערכה לוו במאמרים שבהם הסבירה מדוע אינו ראוי להיות נשיא. "בגלל הציניות שלו, בגלל הגזענות, השקרים ומעשי הטבח של חפים מפשע, שנמשכו כל תקופת כהונתו הראשונה", ציטט אותה ה"גרדיאן". אחד מן הספרים שכתבה נקרא "רוסיה של פוטין: דמוקרטיה כושלת". ספרה האחר, "פינה קטנה בגיהנום: דיווחים מצ'צ'ניה", היה ביקורתי לא פחות. כשהתברר כי הרצח מעורר תהודה בינלאומית נרחבת, הגדיר פוטין את המעשה כ"פשע שאין להשלים עמו", והוסיף שאסור שמבצעי מעשה נורא כזה יחמקו מעונש. התובע הכללי הראשי מונה לחקור את הרצח.

פוליטקובסקיה, בת 48, היתה כתבת הדרישבוועון המוסקבאי "נוכיה גאזטה", והפכה לדמות ידועה בזכות תחקיריה על הפרת זכויות האדם במהלך המלחמה בצ'צ'ניה, ועל מחיר הדמים ששילמו אזרחים חפים מפשע שנהרגו בנסיגותיה של ממשלת פוטין למגר את המורדים שם. לעתים התפרסמו כתבותיה גם ב"גרדיאן" הבריטי. היא זכתה בעשרה פרסים בינלאומיים על מאבקה למען זכויות האדם. ממשלת רוסיה, בלשון המעטה, לא התלהבה מדיווחיה. על־פי ממצאי "הוועדה להגנת עיתונאים" היא היתה נתונה בשנים האחרונות לאיומים חוזרים ונשנים, נעצרה כמה פעמים, הורחקה מצ'צ'ניה ואף שרדה ניסיון להרעילה.

פוליטקובסקיה עלתה לכותרות באוקטובר 2002, כאשר ניסתה לתווך בין הטרוריסטים הצ'צ'נים, שלקחו מאות בני ערוכה בתיאטרון במוסקבה, לבין כוחות הביטחון הרוסיים ולסיים את האירוע ללא קור רבנות. אלא שלשלטון הרוסי לא היה עניין בפשרה: הכוחות המיוחדים הסתערו אל תוך התיאטרון – ובסופו של דבר נמנו במקום 129 גופות של צופים תמימים, שמתו מן הגז שהוחדר לבניין על־ידי המשטרה. גם בפגיגות מיקוח אחר היא קיוותה למנוע אסון, אך היה מי שמנע זאת בעדה: הטבח בכיסלן בספטמבר 2004, שבו נהרגו 344 בני־אדם, מהם 186 ילדים, בעת שהצבא הרוסי הסתער על הטרוריסטים

ממש כשם שפוליטקובסקיה הפנתה לעבר פוטין את האצבע המאשימה לזוועות בצ'צ'ניה, כך גם הצביעו עליו אחרי הרצח כעל מי שאחראי, לפחות בעקיפין, לחיסול: בשבע שנות שלטונו של סוכן הק.ג.ב. בדימוס גבר הלחץ על ארגוני תקשורת להתיישר עם הקו הממשלתי, ועיתונאים עצמאיים נתקלו פעם אחר פעם באיומים, בתקיפות אלימות ואף במעשי רצח. 13 עיתונאים נרצחו במהלך שבע שנות כהונתו, ולפחות בחלק מן המקרים התעורר חשד שידו הארוכה של השלטון מעורבת בכך. פוטין אולי לא שלח אותם, אמר אחד מידידיה של פוליטקובסקיה, אבל הוא יצר אווירה שבה מעשים כאלה אפשריים. במקרים אחרים היו אלה אנשי עסקים מפוקפקים ששיגרו רוצחים שכירים כדי להשתיק תחקירנים.

רוסיה היתה ונשארה אחד המקומות המסוכנים בתבל לעיתונאים, וקריסת המשטר הקומוניסטי לא שיפרה את המצב. במקום להיות כפופים לצנזורה נוקשה ולהישלח למחנות עבודה, נמצאים עתה כתבים בסכנת חיים. הפדרציה הבינלאומית של עיתונאים בדקה ומצאה כי רק בעיראק ובאלג'יריה נהרגו או נחטפו ב־15 השנים האחרונות יותר עיתונאים. רוסיה נמצאת במקום השלישי המפוקפק, עם 42 כתבים וצלמים שנהרגו במהלך עבודתם.

הרצח הקודם שעורר התעניינות בינלאומית היה של פול קלבניקוב, עורך המהדורה הרוסית של המגזין העסקי "פורבס". קלבניקוב, בן 41, אמריקאי ממוצא רוסי, נורה ממכונת חולפת ליד מערכת המגזין במוסקבה ביולי 2004, ככל הנראה לאחר שחשף צדדים מפוקפקים בעסקיהם של כמה אנשי עסקים מקומיים.

שום פוליטיקאי מכהן או פקיד ממשלתי רוסי לא נכח בהלווייתה של פוליטקובסקיה, אבל מסביב לארון הפתוח ניצבו דיפלומטים זרים. אחד מהם, שגריר ארצות־הברית במוסקבה ויליאם בארנס, הביע דאגה ממצב חופש העיתונות ברוסיה, והביע תקווה שמותה יעורר את רוסיה להבין את חשיבות חופש הדיבור וחשיפת האמת. "אנה חיה כגיבורה ומתה כגיבורה", אמר אחד מעמיתיה.

התהודה הבינלאומית לרצח מביכה אולי את פוטין, אבל גם בלעדיה הוא סופג ביקורת רבה מבית. למרות מאמציו להשתיק קולות עוינים – העיתונות הרוסית תוקפת אותו בהתמדה, ועתה, אחרי הרצח, אפילו "רוסיסקיה גאזטה", העיתון הרשמי של הממשלה, חלק שבחים לעבודתה העיתונאית של פוליטקובסקיה, "שעמדה בתוקף נגד המלחמה, השחיתות, הרמגוניה וחוסר השוויון החברתי".

חדש בהוצאת שלם

הוצאת שלם
ספריית לויטן

ג'ון סטיוארט מיל
על החירות

מבוא ירון אזרחי
עורך ברק בן-נתן תרגום אהרן אמיר

'על החירות' נחשב החיבור החשוב ביותר של מיל ואחת מיצירות היסוד של המחשבה המדינית הליברלית. בספר טוען מיל כי חברת ההמונים, העוינת את כל מי שאינו הולך בתלמה, מסוכנת לחירותו של היחיד לא פחות מהרודנות המדינית. עידן שלטון הרוב הוליד סכנות חדשות של דיכוי ייחודיותו של הפרט, ויש להן השלכות עקיפות חמורות על התפתחות האנושות.

התרגום המלא הראשון לעברית

בקרוב בהוצאת שלם ובחנויות הספרים המובחרות

ניתן לרכוש את הספר בהוצאת שלם
במחיר מיוחד לקוראי 'העין השביעית' - 39 ש"ח (במקום 56 ש"ח)

טלפון 560-5500 (02) פקס 560-5578 (02)
וא"ל: shalemorder@shalem.org.il

הוצאת שלם

ברגפן עמדה
כמובן בתנאי הוזה, ואם
היו סימני שאלה באשר

לעובדה שאתר אינטרנט אכן מקצה כתב מיוחד לסיקורה של הכנסת – כמו כל כלי תקשורת ראוי אחר – הם סולקו בימים הראשונים של עבודתה.

עוד בהרתי לגריילסמר כי בתוך זמן קצר מאוד עברו כתבי אתרי החדשות אונליין בכנסת תהליך של שדרוג מעמד, הן בעיני עמיתיהם ב"מסדרון העיתונאים" והן בעיני חברי הכנסת. אלה קלטו מהר מאוד כיצד ניתן לבצע שימוש פוליטי-תרמיתי יעיל, לעתים מניפולטיבי ומתמרן כלפי יריבים, במהירות ומינות הדיווח.

חברי הכנסת למדו היטב ומקורב את כוחו של הדיווח המידי אונליין, שאינו נופל בעכשוויות שלו מדיווח רדיופוני, ואף עולה עליו מבחינת היות החומר "תלוי ועומד" בחלל התקשורת.

עד מהרה הוכיחו כתבי אתרי החדשות באינטרנט כי הם יכולים לקבוע סדר יום ציבורי תקשורתי לא פחות מאחרים, ולעתים אף יותר.

הרגשתי כי כחבר ועד תא כתבי הכנסת סיעתי לא אחת לעמיתי מאתרי החדשות באינטרנט – כולל כמוכני Ynet. כך אם מדובר בהשגת מקום ישיבה הולם במשכן צפוף לכתבת האתר "חדשות מחלקה ראשונה" של יואב יצחק, או באירוה רבי-שיח של חבר כנסת אונליין עם גולשים באתר Ynet, שנוהל בכנסת מחדר הכתבים הצפוף מאוד של "ידיעות אחרונות".

כאמור, גריילסמר לא טרח לשלב משהו מכל זה בסיפורו. אני יכול לחסוך לו את הטרחה בעתיד: בסיפור הבא שלו שבו תהיה התייחסות כלשהי אלי – הוא פטור בזאת מבקשת תגובה.

חיים שיבי

חיים שיבי הוא עיתונאי

הבהרה

מערכת "העין השביעית" מבקשת להבהיר כי ד"ר אורנה בן-נתן, המרואיינת בכתבתו של ניב ליליאן "המחשב שווק חיים" (גיליון 63), איננה חברת האקדמיה ללשון העברית. האמירות המופיעות בכתבה ביחס לאקדמיה מיוחסות לד"ר בן-נתן ולקהילה האקדמית בכלל, ולא לאקדמיה ללשון העברית.

אני מתייחס לסיום מאמרה של כרמית גיא "לפתע בקיץ האחרון" ("העין השביעית" 64).

איך יכולה כותבת מאמר לכתוב (ועורך כתביעת לענייני תקשורת לפרסם) "סיכום" כליכך מוטה ומופרך של תוצאות המלחמה? "אז מה היה לנו בקיץ הזה – צונאמי נורא שפרץ פתאום, שטף הכל ונעלם כלא היה. הכל חזר על מקומו... החובאללה חזר לדרום לבנון; יוניפ"ל הפנסיונרי' חזר לעמדותיו..."

אצל גב' גיא אין החלטה 1017 של מועצת הביטחון. אין צבא דרום לבנון שירד לתפוס רגשות מזה עשרות שנים את השטח מדרום לליטני. אין 5,000 חיילי אום"ל (לפחות) לאורך הקו הכחול. נכון שתושבי דרום לבנון – רבים מהבוגרים שבהם, אם לא רובם, אנשי חובאללה בשירות פעיל או במילואים – חזרו לכפריהם, אך עד לכתבת שורות אלה לא נראו אנשי חובאללה נושאי נשק בקרבת הגבול.

זה נקרא "הכל חזר על מקומו"? הרצון להעמיד את המלחמה באור שלילי ולגמד את תוצאותיה הביא את הכותבת לכתוב סיכום החוטא לאל"ף ב"ת עיתונאי: בסיס עובדתי מלא ככל האפשר.

אברהם טל

אברהם טל הוא בעל טור ב"הארץ"

פטור מבקשת תגובה

עד כה ידעתי על עיתונאים הטורחים לבקש תגובות מאנשים שעלולים להיפגע מנושאי כתבותיהם, או על עיתונאים שאינם טורחים לעשות זאת. הכתב בועז גריילסמר לימד אותי שיש גם זן שלישי: כאלה הטורחים לבקש תגובה אך משהיא אינה תואמת את הקונספציה ואת סיפור העלילה היא אינה משולבת בטקסט.

בגיליון 63 של "העין השביעית" (יולי 2006) מצטט גריילסמר מדברי זאב חספר על "קמפיין" שניהלו כתבי הכנסת נגד כתבת הכנסת דאז של Ynet, לינוי ברגפן, ועל כך שאני – אז כתב עיתון "האם" של האתר, "ידיעות אחרונות" – השתתפתי בו. הקמפיין נועד על-פי האמור למנוע מברגפן לקחת חלק בתדריכי דובר הכנסת.

הסברתי לגריילסמר באריכות כי תא כתבי הכנסת, שהיתה לי הזכות להימנות עליו, עמד בשעתו על מבחן אחד בלבד כתנאי להשתתפות של כתבים בתדריכי התא: האם סיקור הכנסת הוא תחום עיסוקו המרכזי, הקבוע והיעיקרי של המשתתף. זאת ברומה לכללים הנהוגים בכל תא כתבים – למן הצבאי ועד המשפטי.

מתח גבוה

על המתח בין הלכה ודמוקרטיה

מה חושבים הרבנים הבולטים בישראל על המשטר הדמוקרטי,
על חקיקה ומערכת משפט שאינן לפי ההלכה,
על מעמד הלא יהודים ועל מעמד הנשים?

אחרי רבים - להטות?

עמדות רבנים בישראל כלפי הדמוקרטיה

מאת יאיר שלג

להורדת המחקר המלא היכנסו לאתר המכון:
www.idi.org.il
להזמנת המחקר המודפס בעלות של 10 ש"ח:
טל': 1-800-20-2222 orders@idi.org.il

המכון הישראלי לדמוקרטיה

